Monitor sport & cultuur 2018

Verenigingen en commerciële organisaties in Edam-Volendam

Anouk Brandsema
Janine van Kalmthout

m.m.v. Jorien Slot-Heijs

mulier instituut

 © Mulier Instituut

Managementsamenvatting

Sport- en cultuurlandschap in de gemeente Edam-Volendam

▪ Leden zijn voor elke vereniging of organisatie een belangrijk knelpunt (zowel sport als cultuur). Vooral sportverenigingen hebben de afgelopen twee jaar een daling gehad in het aantal leden.

▪ Financiën is vooral voor cultuurverenigingen en -organisaties een knelpunt. Een kwart van de cultuurverenigingen heeft een (zeer) negatieve financiële positie.

▪ Accommodatie is vooral voor sportverenigingen en -organisaties een knelpunt.

▪ Kader is bij veel verenigingen en organisaties geen probleem. Cultuurverenigingen hebben wat vaker vacatures openstaan op cruciale functies dan sportverenigingen of cultuur- en sportorganisaties.

▪ Cultuur- en sportorganisaties (100%) werken het vaakst met anderen samen, gevolgd door cultuurverenigingen (85%) en sportverenigingen (74%). De sport- en cultuursector werken nog weinig met elkaar samen.

▪ Kennis en ervaring ontbreekt vaak nog om meer doelgroepen in de sportvereniging en cultuur- of sportorganisatie op te nemen. Zij zijn vooral bereid om mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking en ouderen op te nemen

▪ Van de sportclubs is 22 procent vitaal, 33 procent is kwetsbaar. Landelijk scoren sportverenigingen marginaal hoger op vitaliteit.

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Sportverenigingen
    1. Organisatie
    2. Maatschappelijke oriëntatie
    3. Vitaliteit
3. Cultuurverenigingen
    1. Organisatie
    2. Maatschappelijke oriëntatie
    3. Vitaliteitsaspecten
4. Commerciële sport- en cultuurorganisaties
    1. Organisatie
    2. Maatschappelijke oriëntatie
    3. Vitaliteitsaspecten
5. Conclusie en samenvatting
6. Bijlagen
    1. Responsoverzicht
    2. Methodiek vitaliteit
    3. Figuren conclusie

1. Inleiding

De monitor sport & cultuur geeft de gemeente Edam-Volendam inzicht in de stand van zaken bij haar sportclubs, cultuurverenigingen en commerciële sport- en cultuurorganisaties. De resultaten van dit onderzoek geven richting aan het ondersteuningsbeleid van de gemeente. Door zowel verenigingen als organisaties en tevens de sectoren sport en cultuur in deze monitor te betrekken, ontstaat een beter beeld van het gemeentelijke sport- en cultuurlandschap. Door deze monitor te herhalen, kan de gemeente een vinger aan de pols houden en verenigingen/organisaties in hun ontwikkeling volgen. Met deze monitor is in 2018 een begin gemaakt met het op systematische wijze verzamelen van gegevens over de sport- en cultuurorganisaties in Edam-Volendam.

Onderzoeksopzet

Voor de lokale monitor in Edam-Volendam is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de landelijke sportverenigingsmonitor van het Mulier Instituut. Voor sportverenigingen wordt hun vitaliteit berekend. De vitaliteit van sportverenigingen bestaat uit de organisatiekracht van de vereniging en de maatschappelijke oriëntatie die verenigingen kunnen en willen vervullen. Uitgangspunt is het basismodel vitale sportclubs (Lucassen & Van Kalmthout (red.), 2015). Cultuurverenigingen en commerciële organisaties worden op vergelijkbare wijze in beeld gebracht. In de lokale monitor is aandacht voor relevante beleidszaken op lokaal niveau: het leden-/bezoekersbestand, ervaren knelpunten, samenwerkingspartners, beleid, financiën, het (vrijwilligers)kader en de accommodatie. Door de landelijke verenigingsmonitor als uitgangspunt te nemen, is het mogelijk om de situatie voor sportclubs in Edam-Volendam op bepaalde onderwerpen met de landelijke situatie te vergelijken.

De vragenlijst is bij de verenigingen en organisaties in de vorm van een webenquête afgenomen. De gemeente heeft, in samenwerking met het Mulier Instituut, 65 sportverenigingen, 62 cultuurverenigingen en 24 commerciële sport- en cultuurorganisaties in Edam-Volendam voor dit onderzoek uitgenodigd. Van deze organisaties hebben 27 sportverenigingen, 37 cultuurverenigingen en 9 tot 11 commerciële organisaties de vragenlijst volledig ingevuld, respectievelijk een netto respons van 42, 60 en 38 tot 46 procent. Commerciële organisaties waren niet verplicht elke vraag te beantwoorden, waardoor de respons per vraag kan afwijken. De sport- en cultuurverenigingen vormen een acceptabele afspiegeling van de totale groep verenigingen (bijlage I). De commerciële organisaties zijn – mede door de kleine steekproef – niet geheel representatief. Houd er rekening mee dat iets meer kleine dan grote cultuurverenigingen aan het onderzoek hebben deelgenomen.

Analyse en rapportage

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en de belangrijkste resultaten worden in dit rapport gepresenteerd. De grafieken en tabellen zijn voorzien van toelichtingen. Bepaalde vragen zijn niet voor elke vereniging van toepassing. In de tabellen in de rapportage wordt aangegeven hoeveel verenigingen de desbetreffende vraag hebben beantwoord (bijv. n=30). De cijfers in de figuren zijn afgerond op hele getallen, waardoor het in enkele gevallen kan voorkomen dat deze uitkomsten niet exact optellen tot 100 procent, waar dat wel in de tabel wordt verwacht. De rapportage geeft inzicht in de resultaten voor de organisatie en maatschappelijke oriëntatie voor de sportverenigingen, gevolgd door cultuurverenigingen en commerciële sport- en cultuurorganisaties. De rapportage eindigt met een conclusie en een korte samenvatting van het onderzoek.

2. Sportverenigingen

2.1 Organisatie: beleid

Figuur 2.1 Speerpunten voor het komende jaar (% verenigingen, n=27)

Minder dan de helft (44%) van de sportverenigingen in Edam-Volendam heeft in de afgelopen vier jaar nieuwe voornemens of plannen op papier gezet over het functioneren van de vereniging. Wanneer deze plannen op papier staan, komen deze grotendeels overeen met de speerpunten waar sportclubs zich het komende jaar op richten (figuur 2.1). Werving en behoud van leden was de afgelopen vier jaar (92%) en is de komende jaar (74%) het belangrijkste speerpunt, overeenkomstig met het landelijk gemiddelde (niet in figuur). Werving en behoud van vrijwilligers (30%) en jeugd (30%) zijn andere belangrijke onderwerpen voor verenigingen die beleidsplannen formuleren. Jeugd is vooral een ambitie voor grote sportverenigingen (> 100 leden), werving en behoud van leden en vrijwilligers is juist de ambitie van kleine clubs (≤ 100 leden).

De helft van de clubs heeft een duidelijke visie

De helft van de sportverenigingen (48%) heeft een duidelijke missie of visie voor de lange termijn waar leden en bestuur achter staan. Bij een tiende is dit niet het geval (11%). Dit is enkel het geval bij kleine clubs die binnensporten aanbieden. Landelijk heeft twee derde (64%) van de verenigingen een duidelijke missie of visie.

Twee derde van de sportverenigingen (63%) peilt jaarlijks wat er speelt onder de leden. Een vijfde (19%) doet dit niet jaarlijks. Wel is bijna iedereen (85%) ervan overtuigd dat de samenwerking tussen bestuur, commissies en andere betrokkenen goed is. Maar één club geeft aan dat dit niet het geval is.

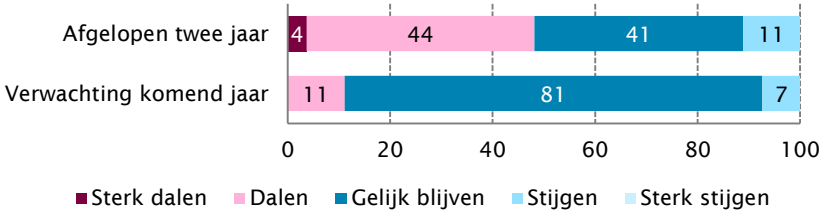
2.1 Organisatie: leden

Bij de sportclubs is drie kwart (75%) van de leden actief lid, de rest is donateur of niet-sportend lid. Bij 70 procent van de clubs nemen leden deel aan officiële competities. Bij deze clubs gaat dit gemiddeld om een vijfde (40%) van hun ledenbestand. Een kwart van de verenigingen (26%) heeft ook topsporters op de vereniging.

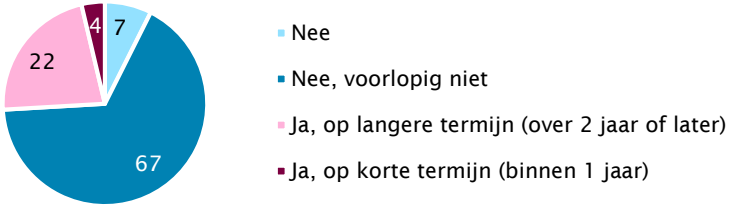
Daling in ledental bij sportclubs

De afgelopen twee jaar zagen veel clubs een daling in ledental (48%, figuur 2.2). Vooral grote verenigingen, binnensporten, en clubs zonder eigen accommodatie zagen een daling (niet in figuur). Desondanks zijn clubs optimistisch over de toekomst. Maar een tiende (11%) verwacht dat het ledental het komend jaar gaat dalen.

Figuur 2.2 Ontwikkeling ledental (% verenigingen, n=27)

Figuur 2.3 Ontwikkeling ledenaantal als bedreiging voor de toekomst van de organisatie (% verenigingen, n=27)

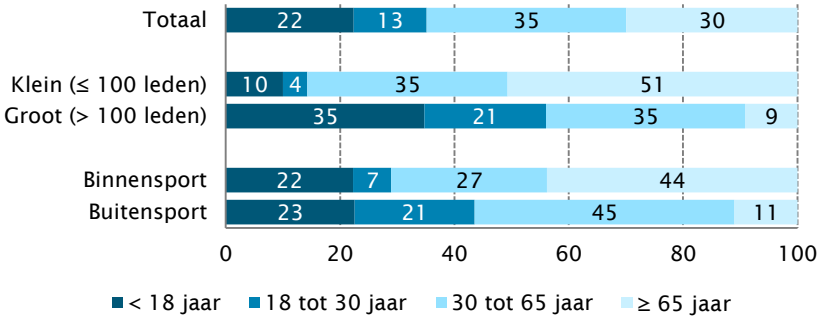

Een kwart (26%) van de clubs ziet deze ontwikkelingen in ledental als bedreiging van de toekomst van hun organisatie (figuur 2.3). Dit zijn vooral de kleine sportverenigingen (≤ 100 leden, niet in figuur). Een zesde (15%) heeft geen groeiambitie, de meesten (85%) hebben dat wel. Zij willen vooral groeien door nieuwe leden te werven. Een tiende (11%) heeft een ledenstop en/of wachtlijst bij de vereniging.

Sportclubs nog weinig divers

Een kleine twee vijfde (37%) van de clubs heeft leden met een migratie-achtergrond, wat gemiddeld 5 procent van de club is (gemiddelde van 10 clubs). Deze clubs ervaren dat dit aandeel is gestegen (50%) of gelijk is gebleven (50%). Twee vijfde van de clubs (40%) heeft leden met een beperking en/of chronische aandoening op de vereniging. Dit aandeel leden met een beperking of chronische aandoening is in de vereniging 10 procent en 12 procent. De meeste leeftijdscategorieën komen op elke vereniging voor (figuur 2.4). Kleine verenigingen hebben een beduidend hoger aandeel leden van 65 jaar of ouder (51% t.o.v. 9%). Hetzelfde geldt voor de binnensporten (44% t.o.v. 11%).

Figuur 2.4 Opbouw ledenbestand naar leeftijd (% verenigingen, n=26)

2.1 Organisatie: kader

De meeste sportverenigingen bestaan voor het grootste deel uit vrijwilligers, met gemiddeld twee betaalde krachten.

Een kwart heeft onvoldoende vrijwilligers of coaches

De meeste clubs geven aan over voldoende vrijwilligers te beschikken (78%, figuur 2.5). Een vijfde van de clubs (22%) heeft onvoldoende vrijwilligers. Grote verenigingen (> 100 leden) hebben veelal wel voldoende vrijwilligers, maar zijn tevens op zoek (62% t.o.v. 21%). Een kwart van alle sportclubs (26%) beschikt over onvoldoende gekwalificeerde trainers en coaches (niet in figuur). Twee vijfde (41%) beschikt over voldoende trainers. De helft geeft aan dat dit aandeel net genoeg is. Bij een derde van de clubs is dit niet van toepassing.

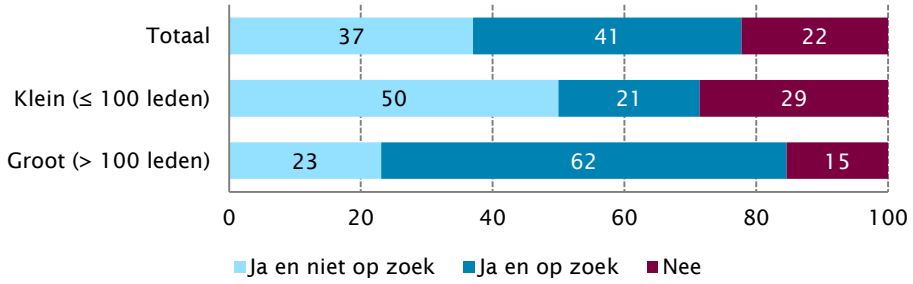
Merendeel geen dringende vacatures openstaan

Ondanks dat een kwart van de clubs aangeeft onvoldoende vrijwilligers en/of trainers te hebben, heeft maar een tiende (11%, figuur 2.6) te veel vacatures op cruciale posities. De meeste verenigingen (89%) hebben geen dringende functies die gevuld moeten worden. Wanneer vacatures uitstaan, zijn deze gericht op vrijwilligers, vooral op de functie van trainer of begeleider (78%).

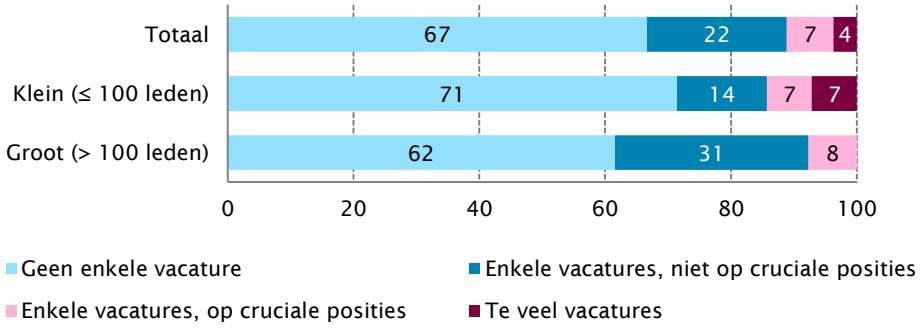
Vier vijfde heeft geen actueel plan voor kader

Vooral kleine sportclubs hebben geen actueel plan op papier ten aanzien van hun vrijwilligers (93% t.o.v. 69%). Een vijfde van de clubs (19%) heeft een actueel plan dat zij ook uitvoeren en een zesde (15%) heeft een plan dat in ontwikkeling is. De helft van de sportverenigingen (48%) heeft een taakomschrijving voor de kaderfuncties. Een derde (33%) heeft deze taakomschrijvingen voor vrijwel alle functies.

Figuur 2.5 Aanwezigheid voldoende vrijwilligers (% verenigingen, n=27)

Figuur 2.6 Vacatures voor vrijwilligers of betaalde medewerkers (% verenigingen, n=27)

2.1 Organisatie: aanbod

Aanbod voor niet-leden

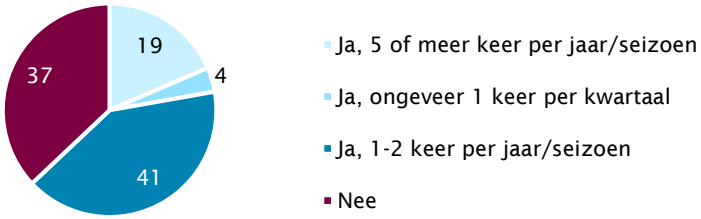
Veel sportverenigingen organiseren aanbod waarbij niet-leden welkom zijn (63%, figuur 2.7). Een kwart (23%) van de clubs houdt deze activiteiten met enige regelmaat. Kleine verenigingen en buitensporten organiseren deze activiteiten minder vaak dan grote clubs of binnensporten.

Twee vijfde ervaart de opkomst bij activiteiten - zoals trainingen, wedstrijden of instuiven - als hoog (figuur 2.8). Kleine clubs zijn minder positief dan grote verenigingen (resp. 29% en 8% oneens).

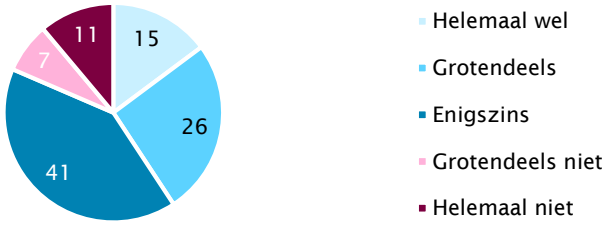
Vernieuwing in aanbod

Nieuw aanbod ontwikkelen voor hun eigen leden of om nieuwe leden te werven, is voor de sportclubs erg belangrijk (resp. 67% en 52% (zeer) actief, figuur 2.9). Eerder bleek al dat clubs de komende jaren veel inzetten op ledenwerving en -behoud, en dat zij het liefste willen groeien door nieuwe leden te werven (zie ook figuur 1). Nieuwe activiteiten ontwikkelen voor specifieke doelgroepen, zoals jeugd of mensen met een beperking, staat minder hoog op de agenda. Een derde is hierin niet actief (37%) of vindt dit niet voor hun organisatie van toepassing (26%). Vooral de kleine sportclubs vinden deze stellingen niet voor hen van toepassing.

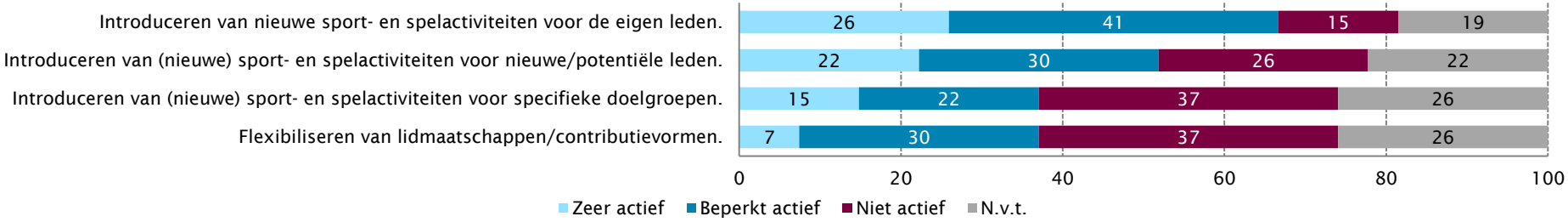
Figuur 2.7 Organiseren van (sport)activiteiten waarbij deelname openstond voor niet-leden (% verenigingen, n=27)

Figuur 2.8 Stelling: 'de opkomst bij trainingen, wedstrijden of instuif is hoog' (% verenigingen, n=27)

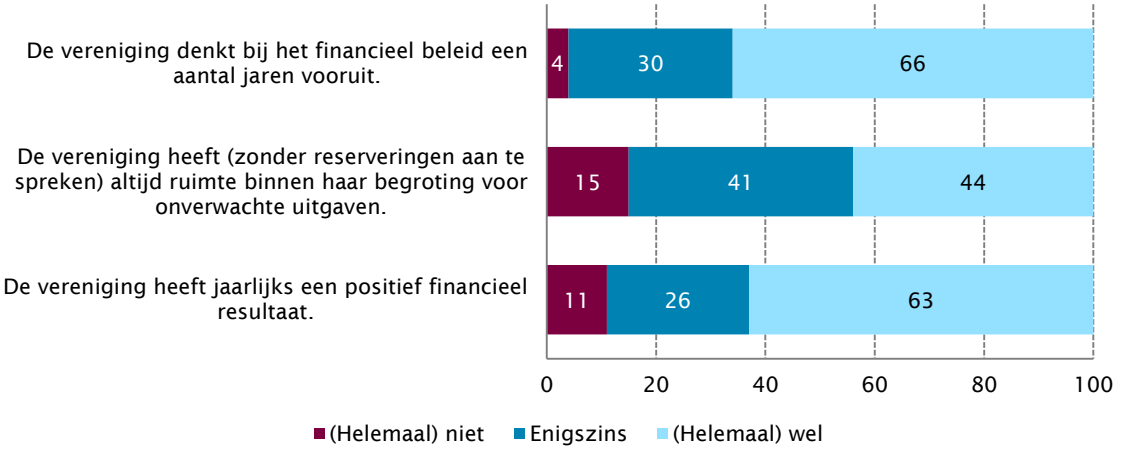

Figuur 2.9 Aanbieden van activiteiten voor leden, vrijwilligers of bezoekers (% verenigingen, n=27)

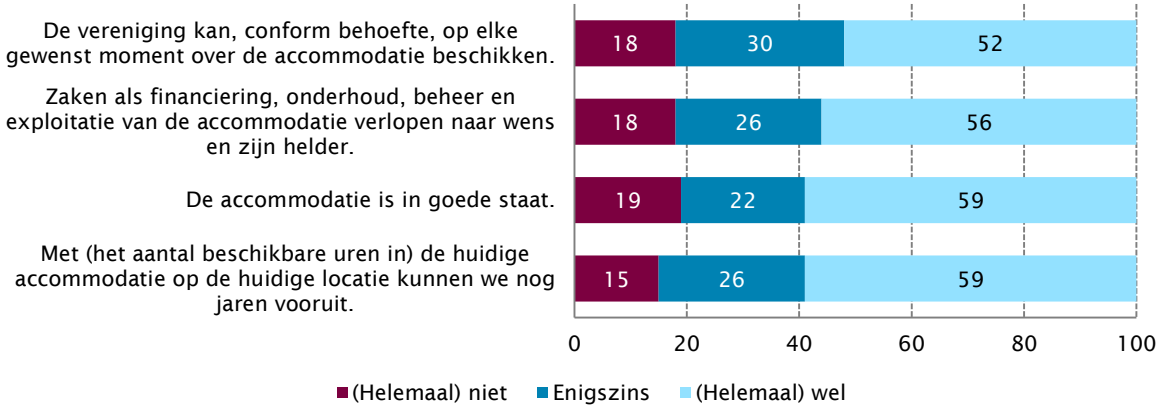

2.1 Organisatie: financiën en accommodatie

Figuur 2.10 Stellingen over financiën (% verenigingen, n=27)

Figuur 2.11 Stellingen over onderhoud en status accommodatie (% verenigingen, n=27)

Financiën

De sportverenigingen in Edam-Volendam zijn positief over hun financiële positie. Twee derde (63%) noemt deze (zeer) gezond, niemand noemt deze (zeer) ongezond. Desondanks benoemt een tiende (11%) dat zij jaarlijks geen positief financieel resultaat hebben (figuur 2.10, landelijk is dit 9%). Vooral de clubs met een eigen accommodatie en kantine hebben hier meer moeite mee (niet in figuur). Onverwachte uitgaven blijken wat lastiger voor verenigingen; twee vijfde (44%) heeft hier altijd ruimte voor in de begroting. Landelijk zijn verenigingen iets positiever over hun financiën.

Accommodatie

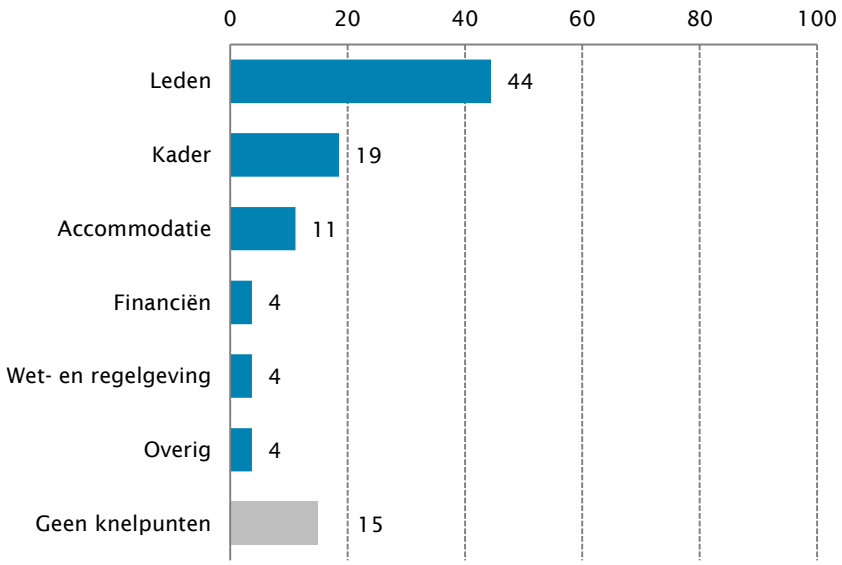
Verenigingen zonder eigen accommodatie zijn negatiever over de status en onderhoud van de accommodatie dan clubs met een eigen accommodatie. Zo kunnen zij minder vaak conform behoefte beschikken over de accommodatie (31% (helemaal) niet). Dit is gelijk aan het landelijk beeld.

Over het algemeen zijn de sportverenigingen in Edam-Volendam minder positief over de staat van hun accommodatie dan landelijk. Ruim de helft van de sportverenigingen in de gemeente is overwegend positief (figuur 2.11) ten opzichte van drie kwart van de clubs landelijk.

2.1 Organisatie: knelpunten

De meeste sportverenigingen ervaren knelpunten (85%, figuur 2.12). Grote verenigingen (> 100 leden) en verenigingen met een eigen kantine en/of accommodatie ervaren minder vaak knelpunten. Landelijk ervaart ongeveer 90 procent van de verenigingen knelpunten. In Edam-Volendam zijn wederom ledenbehoud en -werving de belangrijkste knelpunten (figuur 2.12). Verenigingen mochten maximaal drie knelpunten opgeven. Bijna elke vereniging die knelpunten ervaart, ervaart knelpunten op het gebied van leden (96%, niet in figuur). Het zijn vooral de kleine verenigingen (≤ 100 leden) die hier knelpunten in ervaren.

Figuur 2.12 Belangrijkste knelpunt dat verenigingen ervaren (% verenigingen, n=27)

Financiën en wet- en regelgeving spelen juist meer bij grote verenigingen (> 100 leden) een rol. Kader is vooral een knelpunt voor sportclubs die geen eigen accommodatie tot hun beschikking hebben. De sportverenigingen in Edam-Volendam gaan zelf ook actief met deze knelpunten aan de slag. Zo hebben de voornemens en doelen van de clubs veelal betrekking op leden en kader (zie figuur 2.1).

Vergrijzing en geringe aanwas van leden problematisch

Verenigingen zien bij leden als grootste knelpunten een vergrijzing van het ledenbestand, de geringe aanwas van leden en (wellicht als gevolg) een dalend ledental. Het knelpunt kader heeft vooral betrekking op het vinden van geschikte bestuursleden en overige vrijwilligers. Voor de accommodatie ervaren verenigingen de meeste problemen met een tekort aan ruimte, bijvoorbeeld een te kleine kantine, accommodatie of berging.

2.2 Maatschappelijke oriëntatie: veilig sportklimaat

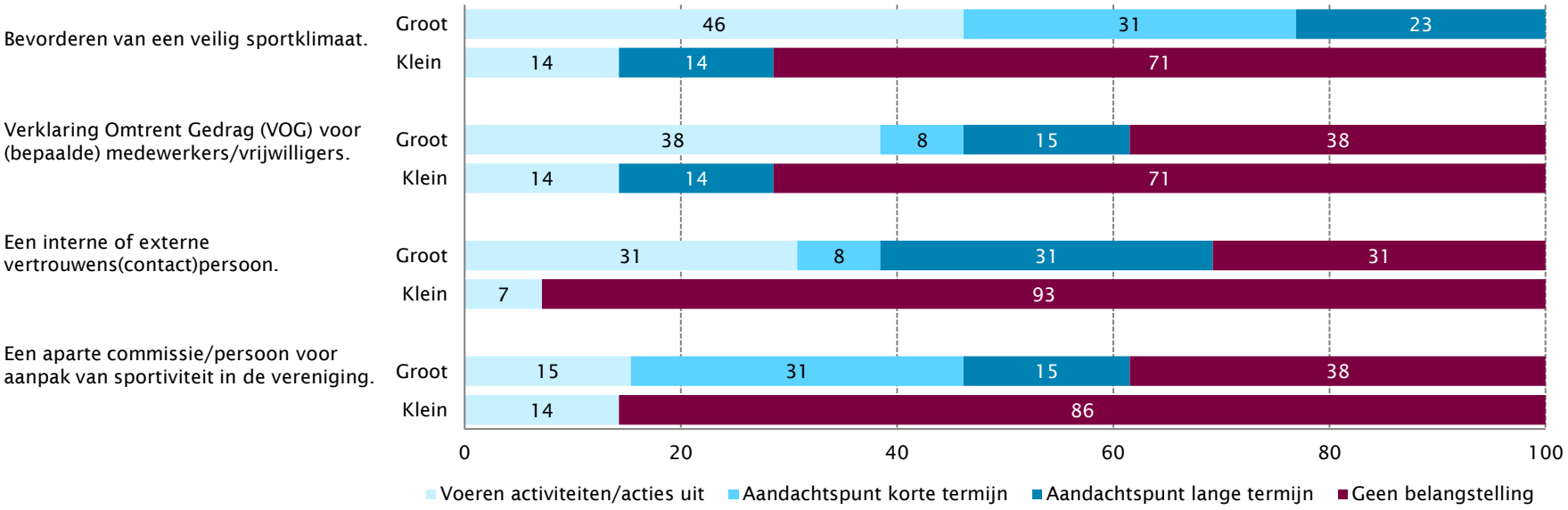
Veel belangstelling voor veilig sportklimaat

Het merendeel van de sportverenigingen in Edam-Volendam heeft belangstelling voor een veilig sportklimaat (VSK, 63%). Een derde van de clubs (30%) voert ook actief activiteiten of acties op dit thema uit en een zesde (15%) gaat hier binnenkort mee aan de slag. De verenigingen die geen belangstelling hebben voor dit thema, zijn enkel kleine clubs die binnensporten aanbieden (figuur 2.13). Bijna de helft (46%) van de grote clubs voert activiteiten of acties uit rondom VSK ten opzichte van een zesde (14%) van de kleine clubs.

Vertrouwenspersoon en VOG minder belangrijk

Het vaststellen van een vertrouwenspersoon, het aanstellen van één of meerdere personen voor de aanpak van sportiviteit of het organiseren van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) wordt door de meeste verenigingen (nog) niet als belangrijk item gezien (resp. 63%, 63% en 56%, niet in figuur). Dit geldt vooral voor de kleine sportclubs. Zij hebben beduidend minder belangstelling voor een vertrouwenspersoon, aparte commissie of VOG (resp. 86%, 93% en 71%) dan grote clubs (resp. 38%, 31% en 38%).

Figuur 2.13 Betrokkenheid bij Veilig Sportklimaat naar grootte vereniging (klein ≤ 100 leden, groot > 100 leden; % verenigingen, n=27)

2.2 Maatschappelijke oriëntatie: intentie

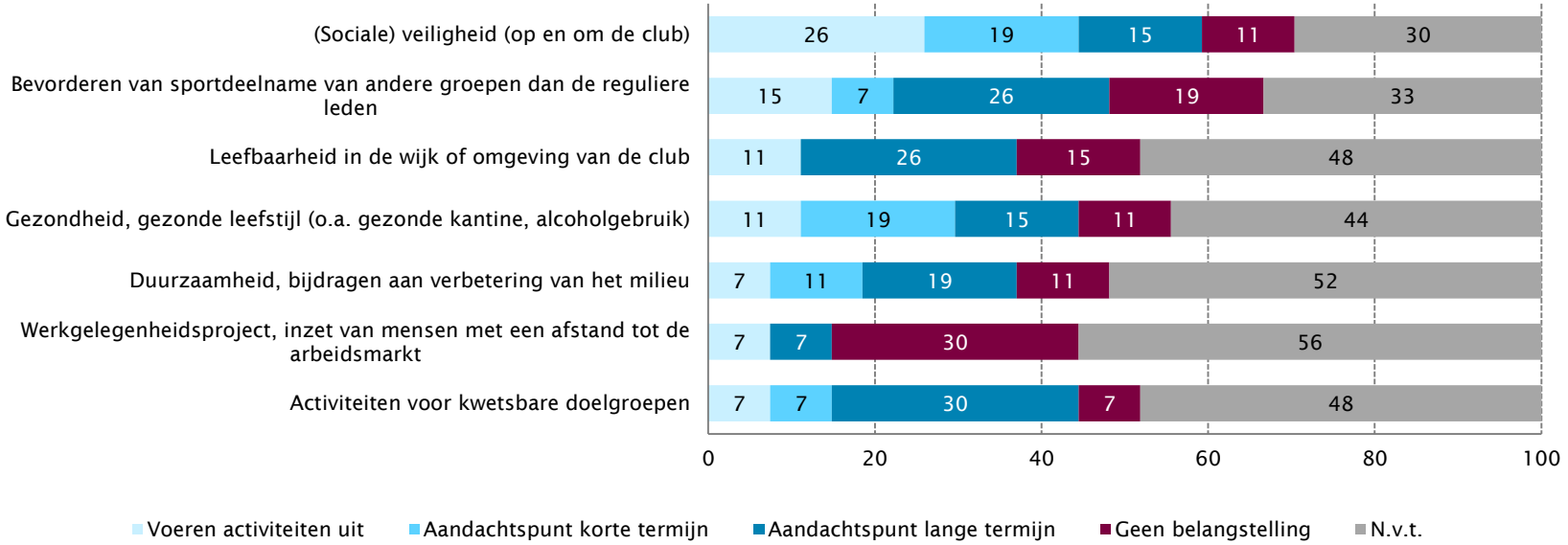
Meeste activiteiten rondom (sociale) veiligheid

Een kwart (26%) van de sportclubs voert activiteiten uit met betrekking tot (sociale) veiligheid op en rondom de sportvereniging. Een derde (34%) heeft dit voor de club als aandachtspunt voor de korte of lange termijn. Opvallend is het aandeel verenigingen dat belangstelling heeft voor activiteiten voor kwetsbare doelgroepen. Voor veel is dit enkel een aandachtspunt voor de lange termijn (30%) of niet van toepassing (48%). Zij hebben wel interesse om hierbij betrokken te raken. Verenigingen hebben minder belangstelling voor werkgelegenheidsprojecten (30%).

Veel clubs vinden maatschappelijke thema's niet van toepassing

Vergeleken met landelijke cijfers, vinden opvallend veel sportverenigingen dat hun club geen activiteiten hoeft te ontwikkelen voor thema's als werkgelegenheid (56%), duurzaamheid (52%), leefbaarheid (48%) of kwetsbare inwoners (48%, figuur 2.14).

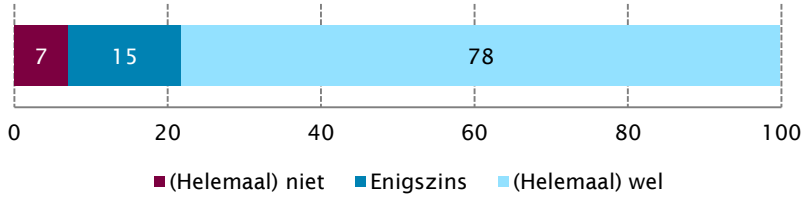
Figuur 2.14 Betrokkenheid bij maatschappelijke thema's en/of projecten (% verenigingen, n=27)

2.2 Maatschappelijke oriëntatie: gezonde leefstijl

Drie kwart van de sportverenigingen (78%) in Edam-Volendam onderschrijft dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben (figuur 2.15). Landelijk ligt dit percentage op 72 procent. Kleine verenigingen (≤ 100 leden) zijn het vaak met deze stellingen eens, maar vinden tegelijkertijd dat sportverenigingen primair hun eigen leden leuk moeten laten sporten (43%, niet in figuur). Grote verenigingen staan hier neutraal in of zijn het met deze stelling oneens.

Figuur 2.15 'Sportverengingen hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid' (% verenigingen, n=27)

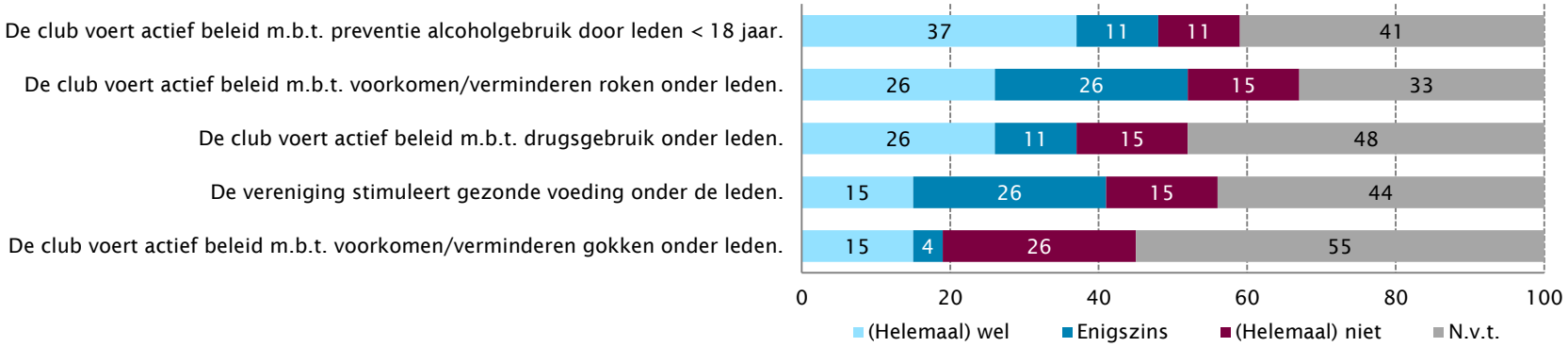
Focus bij verenigingen vooral op roken en alcohol

De meeste verenigingen voeren actief beleid voor preventie van alcohol- en drugsgebruik (figuur 2.16). Voor verenigingen zonder eigen accommodatie en/of kantine zijn deze zaken veelal niet van toepassing. Ook het voorkomen of verminderen van gok- en rookgedrag onder leden wordt vooral onderschreven door grote clubs met eigen kantine en/of accommodatie (resp. 33% en 42%).

Alcoholgebruik

De meeste leden van acht verenigingen met een eigen kantine drinken af en toe een alcoholisch drankje (56%). Een vijfde van het ledental (21%) drinkt regelmatig op de vereniging, en tevens een vijfde (19%) drinkt geen alcoholische dranken.

Figuur 2.16 Stellingen met betrekking tot maatschappelijke betrokkenheid (% verenigingen, n=27)

2.2 Maatschappelijke oriëntatie: doelgroepen

Sportverenigingen zien vooral mensen met een verstandelijke beperking als potentiële leden (85%, figuur 2.17). De clubs zijn het meest bereid om mensen met een beperking of ouderen in de vereniging op te nemen. Bij ouderen en mensen met een lichamelijke beperking weet een kwart echter niet of dit ook mogelijk is (resp. 26% en 22%). Vooral de clubs zonder eigen accommodatie, binnensporten en kleine verenigingen (≤ 100 leden) weten vaak niet of het mogelijk is (niet in figuur). Van de verenigingen geeft 22 procent aan dat zij specifieke doelgroepen goed kunnen bereiken (niet in figuur). Een derde (33%) geeft aan dat dit (helemaal) niet het geval is.

Meer informatie nodig over statushouders

Statushouders zijn tevens een goede potentiële doelgroep voor de clubs (figuur 2.17). Twee vijfde (41%) kent deze doelgroep echter onvoldoende om te weten welke concrete aanpassingen dit van hun vereniging vraagt.

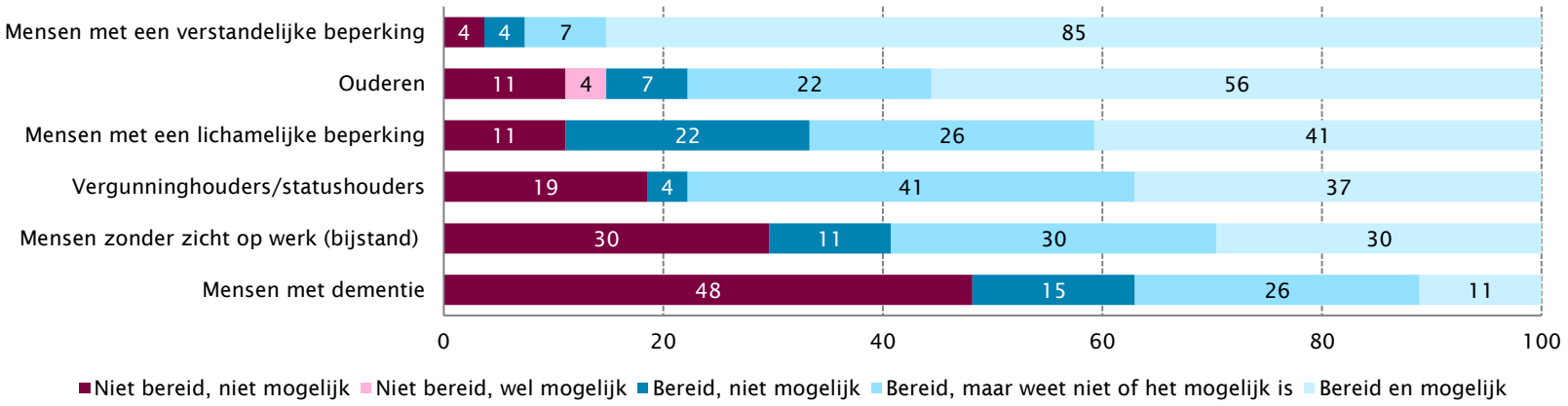
De helft van de clubs negatief tegenover dementie

Opvallend veel verenigingen zijn niet bereid en zien ook geen mogelijkheden om mensen met dementie in de vereniging op te nemen (48%, figuur 2.17). Een kwart (26%) weet ook niet of dit mogelijk is binnen hun vereniging. Meer informatie over deze doelgroep kan wellicht helpen om de bereidheid onder clubs te vergroten.

Clubs onvoldoende inzicht in mogelijkheden

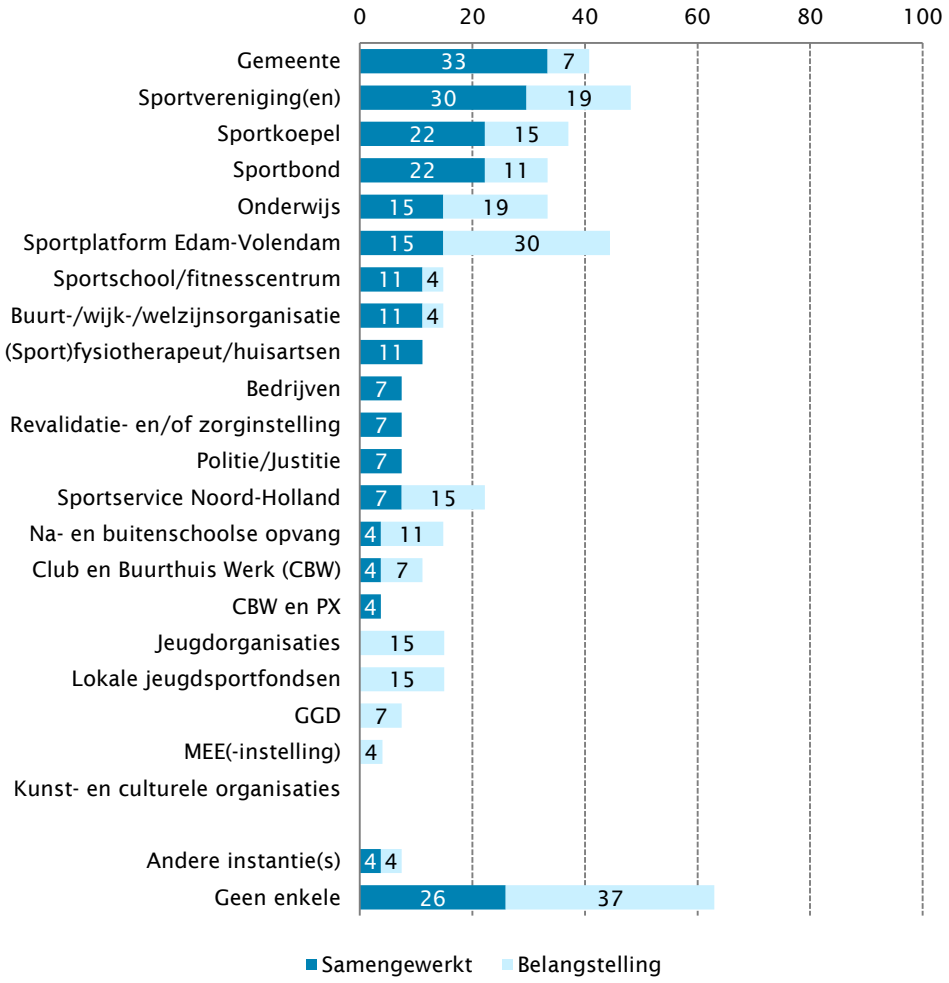
Veel sportverenigingen weten niet wat zij nodig hebben om specifieke groepen deel te laten nemen. Enkelen benoemen dat dit mogelijk is zonder enige aanpassingen, maar ook benoemen veel clubs een gebrek aan (bekwame) begeleiders voor deze groepen. Verenigingen hebben het meest behoefte aan begeleiders.

Figuur 2.17 Doelgroepen waar sportverenigingen toe bereid zijn en mogelijkheden zien om hen deel te laten nemen in de organisatie (% verenigingen, n=27)

2.2 Maatschappelijke oriëntatie: samenwerking

Figuur 2.18 Organisaties waar verenigingen het afgelopen jaar mee hebben samengewerkt (% verenigingen, n=27)

Gemeente belangrijkste samenwerkingspartner

Drie kwart van de sportclubs (74%) heeft het afgelopen jaar samengewerkt met één of meer organisaties (figuur 2.18). Landelijk ligt dit percentage hoger (89%). De gemeente is in Edam-Volendam de belangrijkste samenwerkingspartner (33%), gevolgd door andere sportverenigingen (30%). De verenigingen werken vooral samen met organisaties die in of rondom de sport werken.

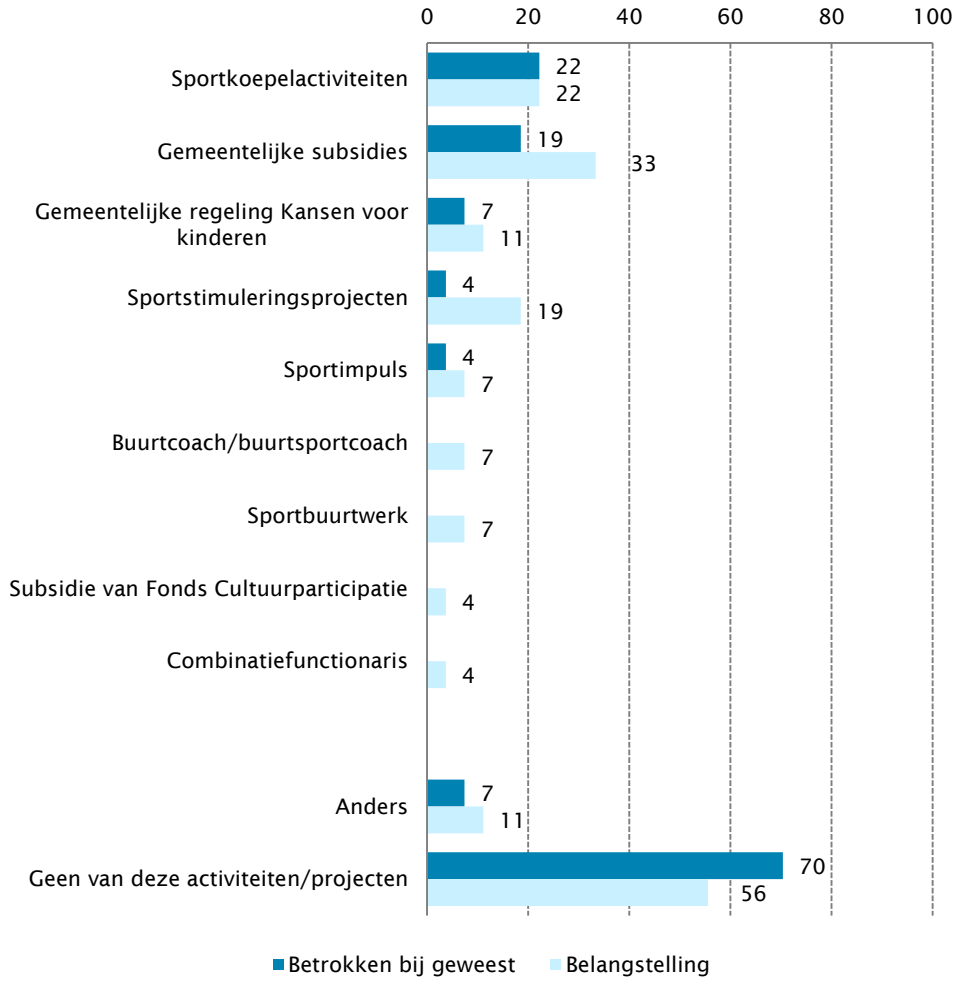
Vooral de kleine sportclubs (50%, ≤ 100 leden), teamsporten (44%) en binnensporten (38%) werkten het afgelopen jaar weinig samen (niet in figuur). Grote verenigingen (> 100 leden) werken overwegend vaker dan kleine clubs samen met Sportkoepel, onderwijs, sportscholen, zorg (fysio of huisartsen) en de gemeente. Eén vereniging zou de samenwerking met CBW willen beëindigen, verder willen verenigingen vooral hun samenwerkingsverbanden behouden. Clubs willen vooral de samenwerking met de gemeente intensiveren (4 clubs), gevolgd door andere sportverenigingen (2 clubs) en de Sportkoepel (2 clubs).

Vooral interesse in organisaties in en rondom sportsector

Het sportplatform van Edam-Volendam, onderwijs, sportverenigingen en lokale jeugdsportfondsen en jeugdorganisaties zijn de meest interessante partners voor verenigingen om mee te gaan samenwerken (figuur 2.18). Gevolgd door sportservice Noord-Holland, Sportkoepel en na- en buitenschoolse opvang. Ook hier geldt dat de sportclubs vooral interesse hebben in organisaties die zich in of rondom de sport begeven.

2.2 Maatschappelijke oriëntatie: projecten

Figuur 2.19 Projecten waar verenigingen het afgelopen jaar bij betrokken waren (% verenigingen, n=27)

Vooral grote clubs betrokken bij projecten

Drie op de tien sportclubs (30%) zijn bij lokale projecten in Edam-Volendam betrokken geweest (figuur 2.19). Clubs zijn het meest betrokken geweest bij Sportkoepelactiviteiten en gemeentelijke subsidies. Veel verenigingen hebben wel belangstelling om deel te nemen aan een project (44%). Ook hier zijn vooral gemeentelijke subsidies (33%) en Sportkoepelactiviteiten (22%) populair. Tevens tonen clubs interesse in sportstimuleringsprojecten (19%).
Maar één kleine sportvereniging is betrokken geweest bij projecten (niet in figuur). Drie hebben belangstelling om deel te nemen. Gelijk aan het aangaan van samenwerkingsverbanden (figuur 2.18), zijn de grote verenigingen meer geïnteresseerd om bij projecten betrokken te raken.

Aanvullende faciliteiten voor niet-leden en organisaties

Het merendeel van de Edam-Volendamse verenigingen (69%) biedt geen aanvullende faciliteiten aan voor zowel leden als niet-leden of organisaties. De verenigingen die dit wel doen, zijn veelal de grote verenigingen (> 100 leden). Wanneer zij dit aanbieden, dan gaat dit over een multifunctionele inzet van de sportruimte (15%), oefen- of repetitieruimtes voor culturele organisaties of het aanbieden van materialen. Een derde van de clubs (33%) zou wel aanvullende faciliteiten binnen nu en twee jaar willen opzetten. Dit heeft vooral betrekking op de multifunctionele inzet van de ruimte of het aanbieden van lessen of wedstrijden.

2.3 Vitaliteit: organisatiekracht

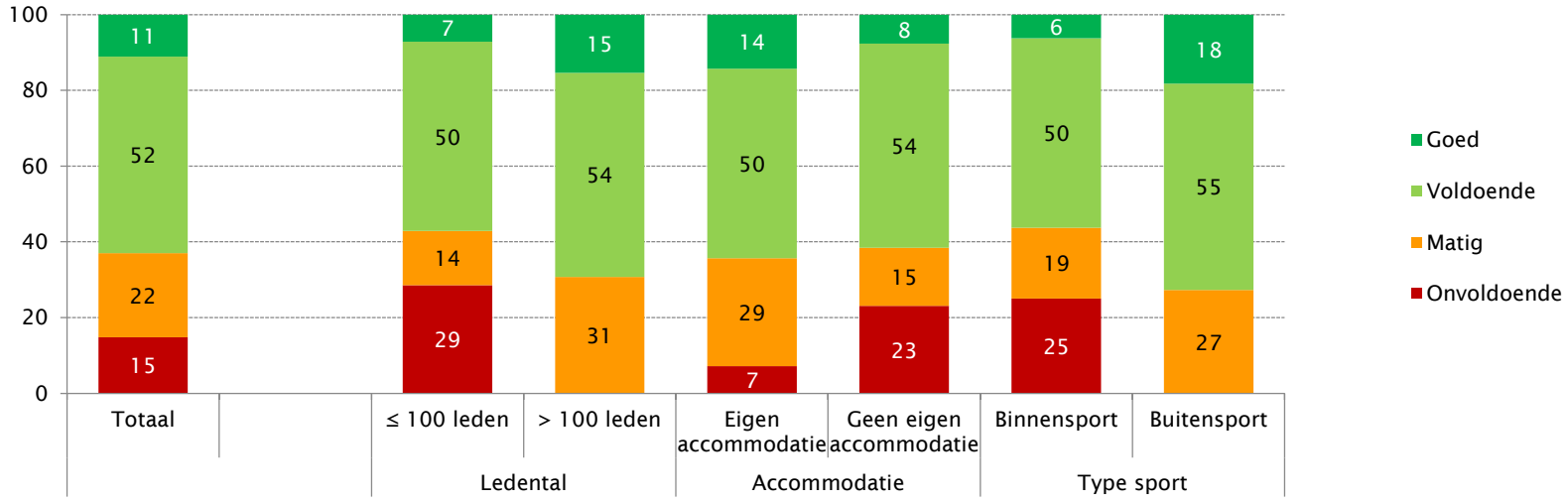
Met het berekenen van de vitaliteit van sportverenigingen, kan meer worden gezegd over de mogelijkheden van individuele verenigingen of groepen verenigingen om bij te dragen aan het uitvoeren van het sportbeleid. Vitaliteit bestaat uit twee indexen: organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie. Elke index bestaat uit een aantal items, oftewel vragen uit de vragenlijst van de verenigingsmonitor waarop wordt gescoord. De score per criterium wordt ingedeeld in onvoldoende, matig, voldoende of goed. Zie bijlage II voor meer uitleg over de methode.

De organisatiekracht van de sportvereniging is gedefinieerd als de mate waarin de vereniging in staat is om haar sportaanbod voor de (potentiële) leden te organiseren.

Organisatiekracht Edam-Volendamse verenigingen

Twee derde (63%) van de sportverenigingen in Edam-Volendam mag zich krachtig noemen (figuur 2.20, landelijk 68%). Een zesde (15%) van de sportclubs is onvoldoende krachtig. Dit is beduidend meer dan het landelijk gemiddelde (5%). In Edam-Volendam zijn grote verenigingen vaker organisatiekrachtig dan kleine verenigingen. Dit geldt tevens voor verenigingen met een eigen accommodatie en buitensporten.

Figuur 2.20 Organisatiekracht sportverenigingen (% verenigingen, n=27)

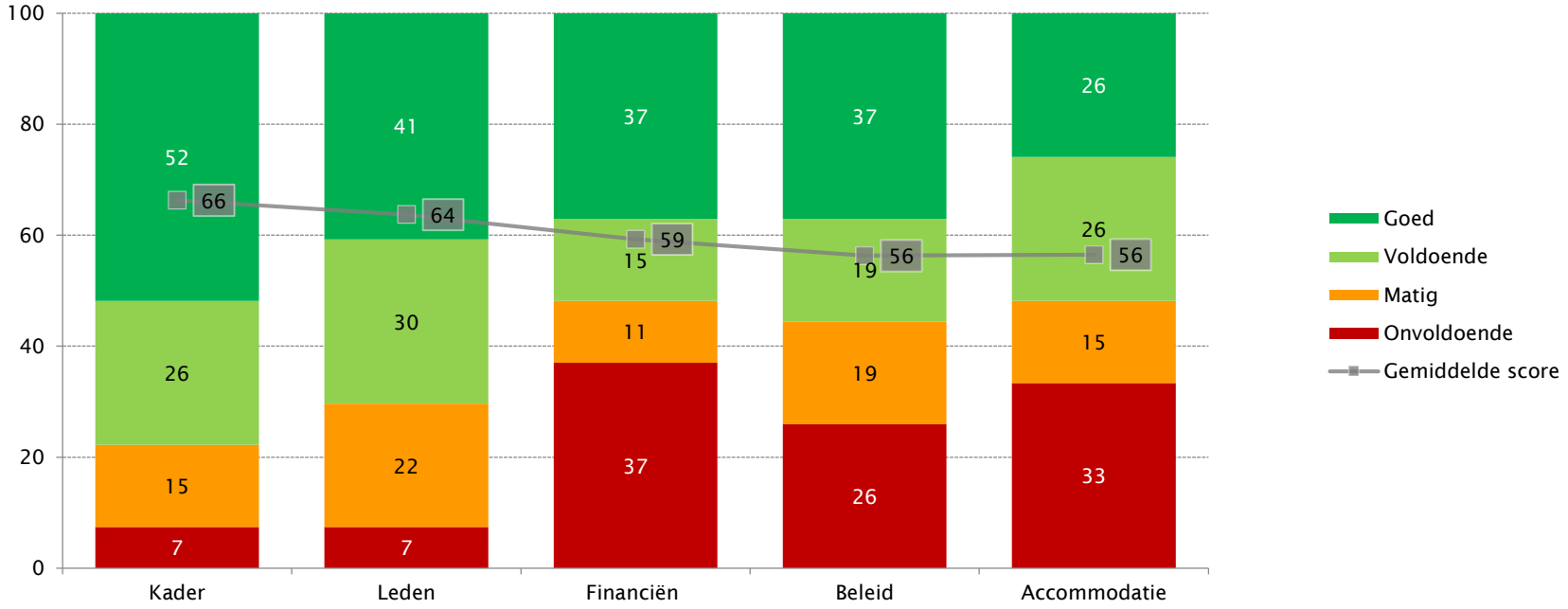
2.3 Vitaliteit: organisatiekracht

De sportclubs scoren bij organisatiekracht het beste op de aspecten kader en leden (figuur 2.21). Drie kwart behaalt op deze aspecten een voldoende of goed. Vergeleken met het landelijk gemiddelde behalen weinig sportclubs een onvoldoende op het aspect kader (7% t.o.v. 13% landelijk).

Een derde van de verenigingen scoort een onvoldoende op financiën (37%) en accommodatie (33%). De sportclubs scoren beduidend lager op accommodatie dan landelijk, daar haalt 71 procent een voldoende of goed en 13 procent een onvoldoende. Vooral clubs zonder een eigen accommodatie scoren laag op dit aspect. Zij hebben ook meer moeite met het vitaliteitsaspect leden.

Kleine verenigingen (≤100 leden) scoren vaker een onvoldoende op beleid, kader en leden, dan grote verenigingen.

Figuur 2.21 Organisatiekracht van sportverenigingen (% verenigingen, n=27)

2.3 Vitaliteit: maatschappelijke oriëntatie

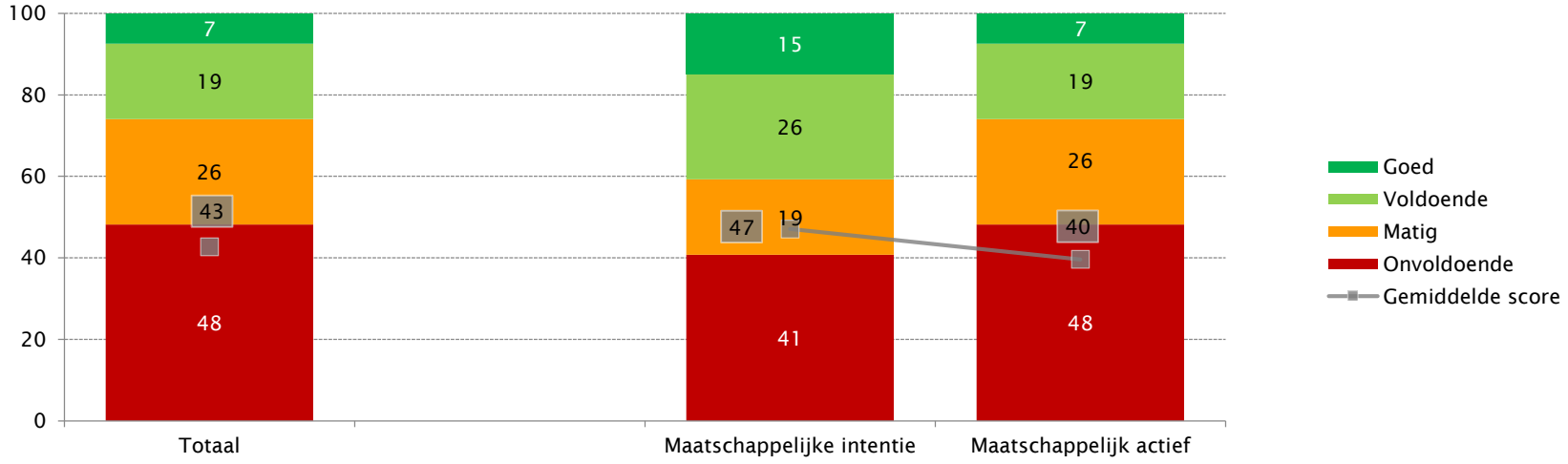
De maatschappelijke oriëntatie kijkt naar de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen en naar de houding van clubs ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol.

Het oriënteren op de maatschappij is voor verenigingen vaak lastiger dan hun eigen organisatie krachtig houden. Hun eerste focus ligt vooral bij hun eigen aanbod en leden. Daarna gaan ze pas buiten de vereniging kijken. De helft van de clubs (48%) behaalt op maatschappelijke oriëntatie een onvoldoende (figuur 2.22). Dit zijn vooral de kleine clubs (71% t.o.v. 23% grote clubs), binnensporten (63% t.o.v. 27% buitensporten) en verenigingen met een eigen accommodatie (57% t.o.v. 38% zonder eigen accommodatie). Landelijk scoren verenigingen minder vaak een onvoldoende (30%) op maatschappelijke oriëntatie en behalen clubs vaker de score matig. Het aandeel dat een voldoende of goed scoort, is in Edam-Volendam wel gelijk aan het landelijk gemiddelde (resp. 26% en 31%).

Draagvlak onder sportclubs voor maatschappelijke activiteit

Bij de sportclubs in Edam-Volendam is wel meer intentie om maatschappelijk actief te zijn (gemiddeld score van 47%, landelijk 48%). Hun relatief lage totaalscore wordt mede verklaard door hun maatschappelijke (in)activiteit. Gemiddeld scoren zij 40 procent in Edam-Volendam, landelijk is dit 48 procent. Aangezien de intentie wel aanwezig is onder sportclubs, is voldoende draagvlak aanwezig om de maatschappelijke inactiviteit om te zetten in maatschappelijke activiteit.

Figuur 2.22 Maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen (% verenigingen, n=27)

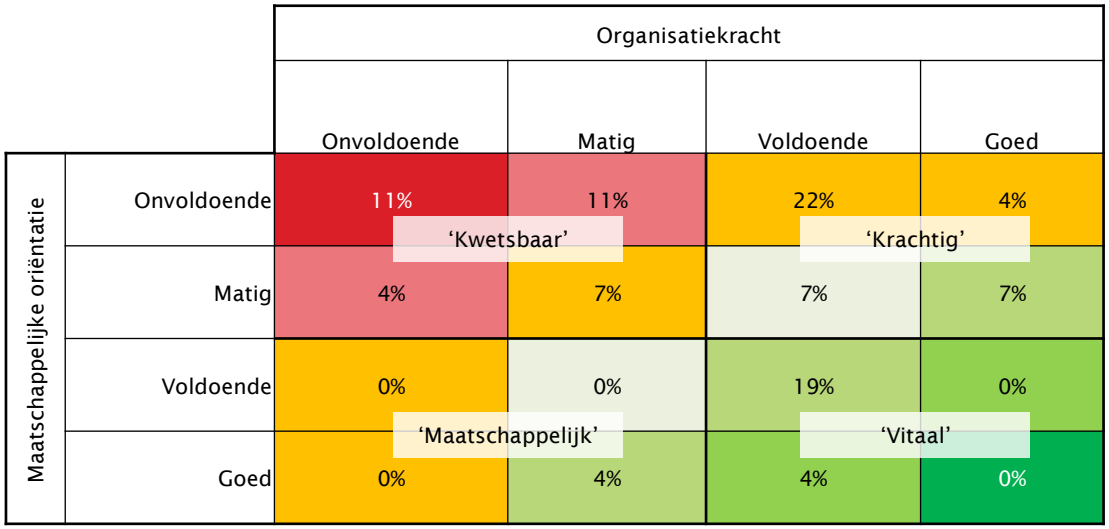
2.3 Vitaliteit: matrix

Met de vitaliteitsindex zijn globaal vier soorten verenigingen te onderscheiden die, ieder op hun manier, al dan niet aan de gemeentelijke doelstellingen kunnen bijdragen: de zogeheten 'kwetsbare' verenigingen, maatschappelijke verenigingen, krachtige verenigingen en vitale verenigingen. Elk aspect bestaat uit een aantal items, oftewel vragen uit de vragenlijst van de verenigingsmonitor waarop wordt gescoord. De score per criterium wordt ingedeeld in onvoldoende, matig, voldoende of goed. Zie bijlage II voor meer uitleg over de methode

Een kwart van de sportverenigingen (23%) in Edam-Volendam is vitaal (figuur 2.23). Gelijk aan het landelijk gemiddelde (25%). Dit zijn zes verenigingen die zowel op maatschappelijke oriëntatie als organisatiekracht een voldoende of goed scoren. De meeste verenigingen in de gemeente (41%) zijn als krachtig te beschouwen. Dit zijn clubs die hoog scoren op organisatiekracht, maar matig of onvoldoende op maatschappelijke oriëntatie. Clubs die organisatorisch krachtig zijn, maar matig op maatschappelijke oriëntatie scoren (14%), kunnen relatief makkelijk een vitale vereniging worden. Wanneer de organisatie goed is georganiseerd en sterk is, heeft de vereniging mogelijkheid om buiten de vereniging te kijken. Eén vereniging kan worden geclassificeerd als maatschappelijke vereniging. Ook deze club heeft kansen om een vitale vereniging te worden door de organisatiekracht te versterken.

Een derde van de clubs (33%, 9 verenigingen) valt in de categorie kwetsbaar. Zij scoren zowel op het gebied van organisatie als maatschappelijk matig of onvoldoende. Landelijk zijn er naar verhouding iets minder kwetsbare verenigingen. Daar is een kwart (24%) kwetsbaar.

Figuur 2.23 Vitaliteitsindex van sportverenigingen (% verenigingen, n=27)

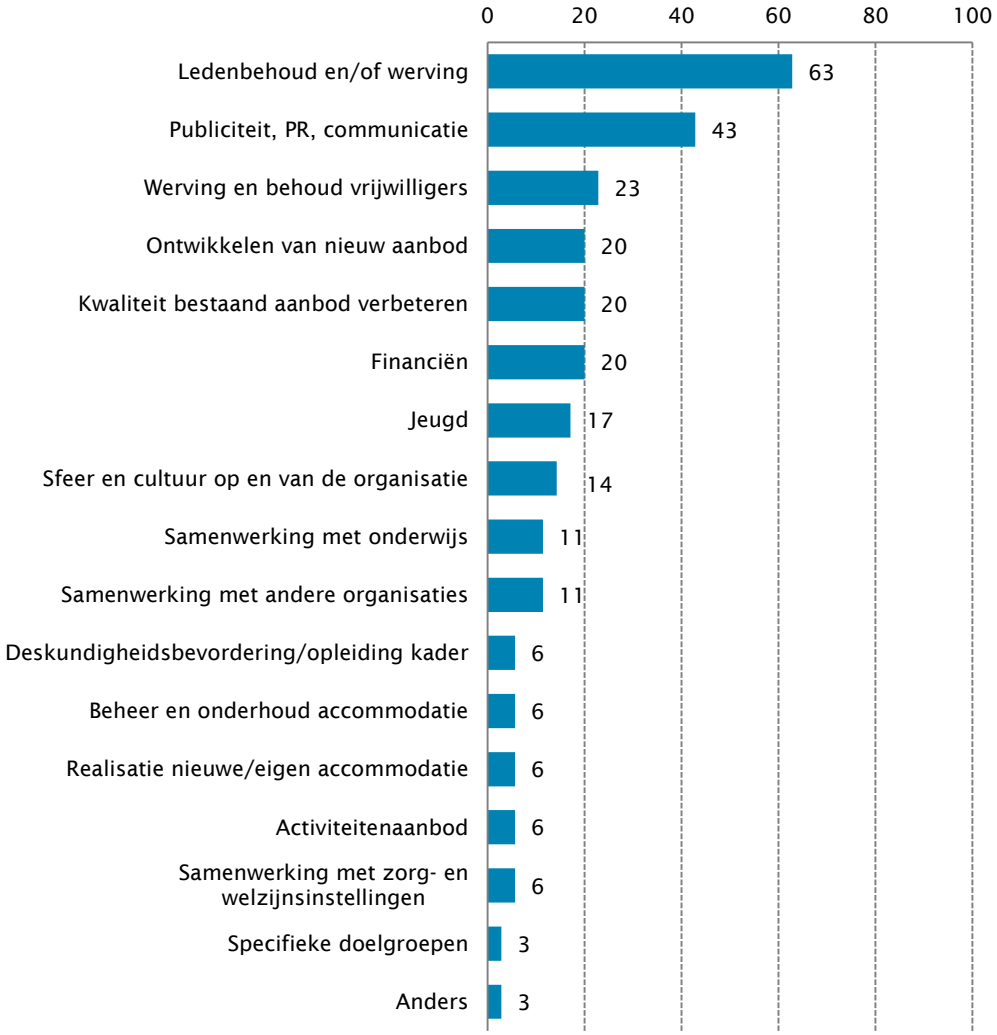

3. Cultuurverenigingen

3.1 Organisatie: beleid

Figuur 3.1 Speerpunten voor de komende jaren (% verenigingen, n=37)

Ledenwerving en -behoud is bij de cultuurverenigingen in Edam-Volendam het thema waar bestuursleden zich de komende jaren het meest op willen richten (figuur 3.1). Dit zijn vooral de verenigingen die meer een verenigingsrol vervullen, zoals de toneelclub, muziekvereniging of de koren. Verder zijn publiciteit, vrijwilligers en financiën belangrijke thema's voor cultuurverenigingen. Ledenbehoud of -werving is ook bij sportverenigingen van oudsher het belangrijkste thema (zie ook figuur 1 en Van Kalmthout & Van Ginneken, 2017). De focus op samenwerken is vooral bij muziekverenigingen en de meer dienstverlenende organisaties, zoals musea, cultureel centrum of een bibliotheek aan de orde.

Ruim een kwart (29%) van de organisaties heeft deze doelen voor de komende vier jaar ook daadwerkelijk op papier gezet.

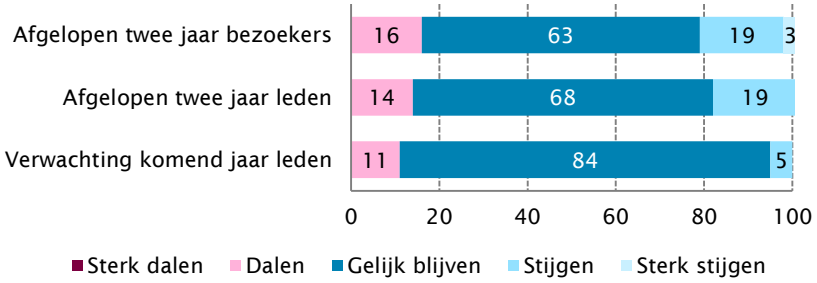
Duidelijke missie en visie van de vereniging

Het merendeel (72%) is ervan overtuigd dat de vereniging een duidelijke missie en visie heeft waar zowel leden als het bestuur achter staan. Twee verenigingen (6%) vinden dat dit niet het geval is. De meeste clubs peilen ook jaarlijks wat er speelt bij de leden of deelnemers (86%). Enkele clubs doen dit niet of in beperkte mate of geven aan dat dit niet van toepassing is. Dit zijn overwegend de grotere clubs (> 100 leden) en de historische verenigingen.

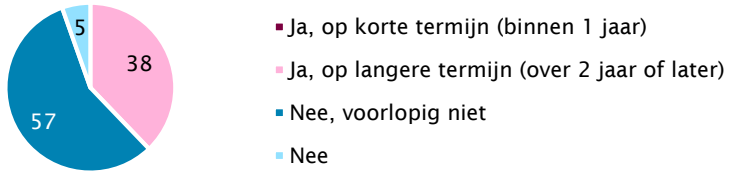
3.1 Organisatie: leden

De cultuurverenigingen in Edam-Volendam zijn vooral koren, muziekverenigingen, erfgoed, toneel en musea. De helft heeft min of meer een eigen accommodatie (49%) en de meesten hebben 100 leden of minder (59%). De meeste clubs verwachten dat het aantal leden het komende jaar gelijk blijft (84%, figuur 3.2). Een tiende (11%) verwacht dat dit gaat dalen. Toch heeft een vijfde van de organisaties (19%) de afgelopen twee jaar een groei meegemaakt. Ook is bij een vijfde van verenigingen uit de kunst- en cultuursector het bezoekersaantal (sterk) gestegen.

Figuur 3.2 Ontwikkeling leden-/bezoekersaantal bij cultuurverenigingen (% verenigingen, n=37)

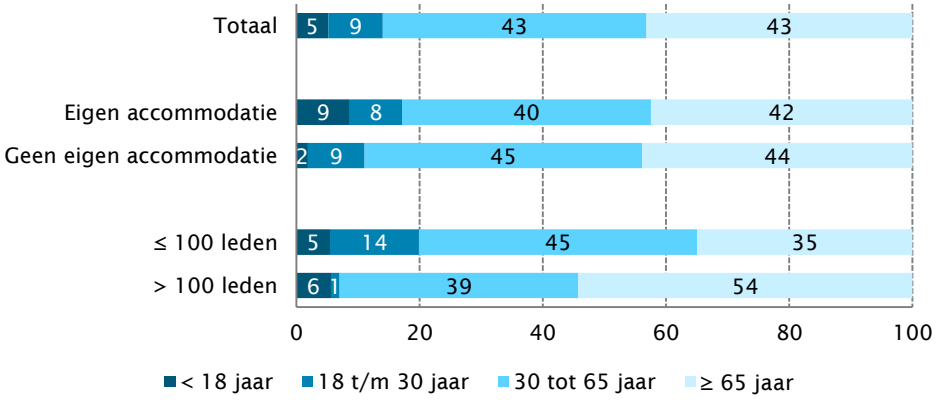
Figuur 3.3 Ontwikkeling ledenaantal als bedreiging voor de toekomst van de organisatie (% verenigingen, n=37)

Het leden- of bezoekersaantal is bij enkele cultuurverenigingen gedaald (14% en 16%). Ruim een derde (38%) verwacht dat deze ontwikkeling op langere termijn zal leiden tot een bedreiging voor de toekomst van de vereniging (figuur 3.3). Bijna elke vereniging heeft de wens om te groeien (89%), vooral door nieuwe leden te werven.

Van het leden- en bezoekersaantal heeft ongeveer een kwart (24%) een migratieachtergrond en de helft (49%) een beperking en/of chronische aandoening. Het aandeel met een migratieachtergrond is onder koren (8%) en muziekverenigingen (13%) het laagst. Zeven op de tien verenigingen hebben geen jeugdleden en bestaan volledig uit volwassenen. De meeste clubs hebben wel ouderen (> 65 jaar) in hun ledenbestand. In het algemeen zijn de meeste leden van cultuurverenigingen volwassenen of ouderen (86%, figuur 3.4). Een kwart (25%) van de cultuurclubs geeft aan specifieke groepen goed te kunnen bereiken (niet in figuur). Een vijfde (22%) geeft aan dat dit niet het geval is, en voor een derde (33%) is dit niet van toepassing.

Figuur 3.4 Opbouw ledenbestand (% verenigingen, n=19)

3.1 Organisatie: kader

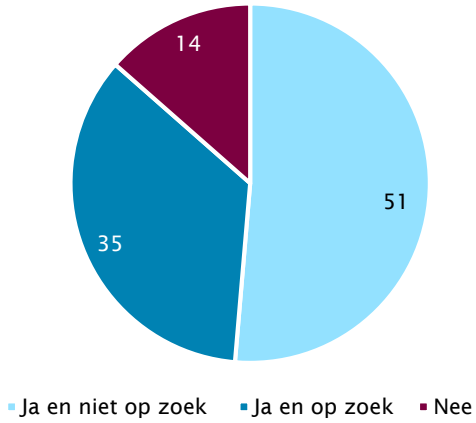
De meeste clubs draaien op vrijwilligers (20 personen) en enkele betaalde krachten (4). Deze betaalde krachten waren gemiddeld voor 5,1 fte in dienst (volgens zes verenigingen).

Het merendeel heeft voldoende vrijwilligers (86%), waarvan ruim een derde wel nog op zoek is (figuur 3.5). Koren, muziek- en toneelverenigingen zijn veelal niet op zoek naar meer vrijwilligers. Dit zijn ook vaak de kleinere verenigingen (t/m 100 leden). Kleine verenigingen hebben minder moeite om opgeleide medewerkers te vinden (82%, figuur 3.6) dan grotere organisaties. In totaal geven drie verenigingen aan te weinig opgeleid personeel te hebben.

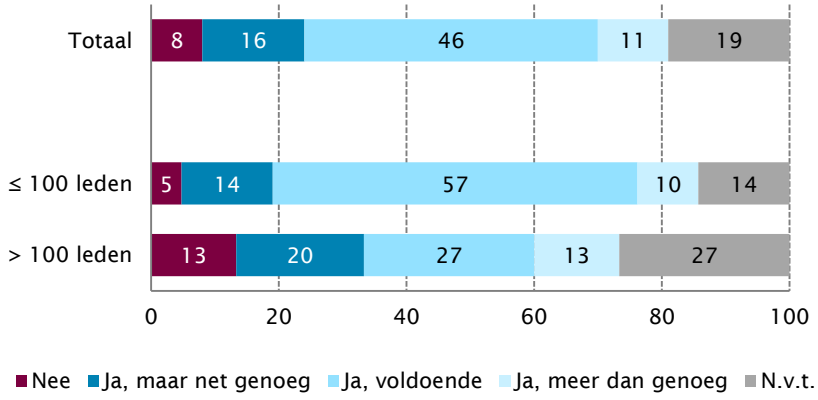
Een kwart (24%) van de cultuurverenigingen heeft vacatures openstaan op cruciale functies. Een kwart (24%) heeft vacatures op minder dringende functies en heeft de helft (51%) heeft geen enkele uitstaande vacature (niet in figuur). De grotere verenigingen hebben meer (cruciale) vacatures openstaan dan de kleine clubs (t/m 100 leden).

De cultuurverenigingen zien weinig brood in het ontwikkelen van een actueel plan voor vrijwilligers. 86 procent van de verenigingen heeft dit niet. 15 procent van de cultuurclubs heeft de intentie om dit plan op te zetten. De helft van de cultuurclubs (46%) heeft een taakomschrijving op papier voor hun kader.

Figuur 3.5 Aanwezigheid voldoende vrijwilligers (% verenigingen, n=37)

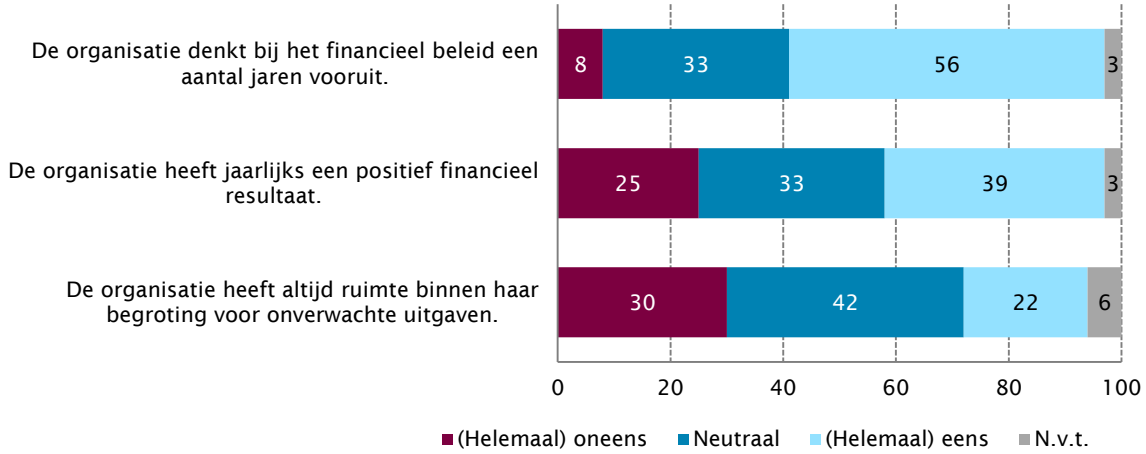

Figuur 3.6 Aanwezigheid voldoende opgeleide medewerkers (% verenigingen, n=37)

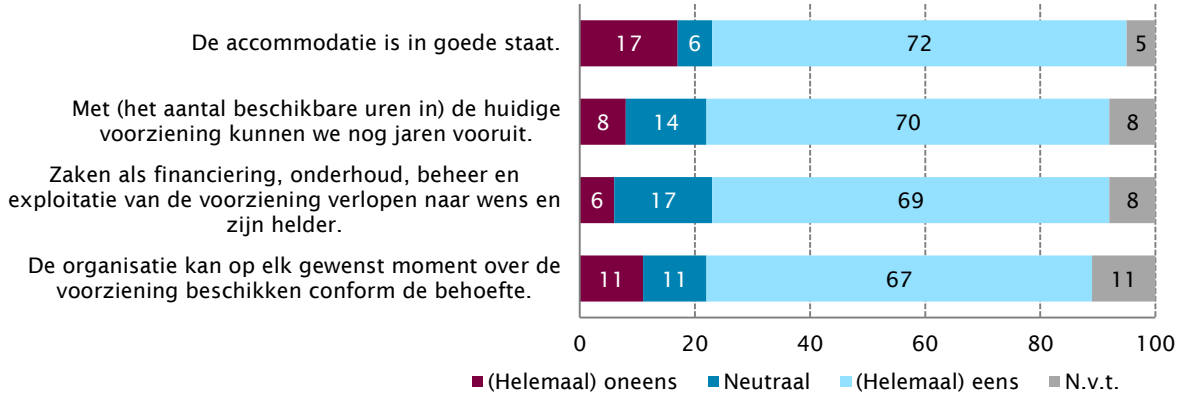

3.1 Organisatie: financiën en accommodatie

Figuur 3.7 Stellingen over financiën (% verenigingen, n=36)

Figuur 3.8 Stellingen over onderhoud en status accommodatie (% verenigingen, n=36)

Financiën

Twee vijfde (39%) van de cultuurverenigingen is van mening dat hun vereniging jaarlijks een (zeer) positief resultaat heeft (figuur 3.7). Een kwart (25%) ervaart dit resultaat juist als (zeer) negatief. Muziekverenigingen zijn overwegend minder positief over hun financiële positie dan anderen (niet in figuur). Ondanks dat de meesten jaarlijks een overwegend positief resultaat hebben, heeft maar een vijfde (22%) ruimte voor onverwachte uitgaven. Voor culturele centra en enkele organisaties van erfgoed zijn deze vragen minder van toepassing. Een vijfde (17%) geeft aan een minder gezonde financiële positie te hebben, voor twee vijfde (44%) is deze redelijk en voor tevens twee vijfde (39%) is deze gezond.

Accommodatie

Verenigingen zonder eigen accommodatie zijn negatiever over de toekomst van de accommodatie dan clubs met een eigen accommodatie. Zo zijn zij eerder van mening dat ze niet nog jaren vooruit kunnen in het huidige gebouw (12% (zeer) oneens t.o.v. 6%). Met betrekking tot onder andere financiering, huur en beheer zijn zij wel positiever dan clubs met een eigen accommodatie.

In het algemeen zijn de cultuurverenigingen positief over de accommodatie (figuur 3.8). Ruim twee derde is (zeer) tevreden. De clubs die aangeven dat de stellingen niet van toepassing zijn, hebben geen eigen voorziening.

3.1 Organisatie: aanbod

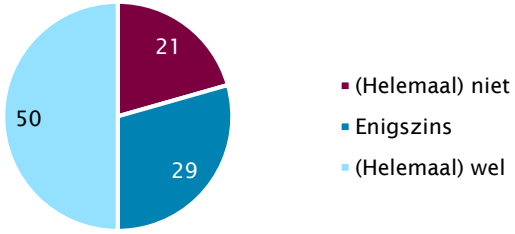
Inspraak

De verenigingen zijn positief over de samenwerking tussen bestuur, vrijwilligers en andere betrokkenen (86% (zeer) eens). Organisaties met een eigen voorziening zijn hier minder vaak positief over of geven aan dat dit voor hen niet van toepassing is. Dit kan komen doordat sommige organisaties vooral hun voorziening beschikbaar stellen aan anderen (zoals een cultureel centrum), waardoor binnen de organisatie weinig hoeft te worden samengewerkt. De helft is ervan overtuigd dat zij continu de wensen en behoeften van leden peilen zodat hun aanbod verbeterd kan worden (figuur 3.9). Bij drie kwart van de verenigingen (78%) is de opkomst bij activiteiten hoog (figuur 3.10) en bij 71 procent is altijd de mogelijkheid voor leden om eigen initiatieven in te brengen (niet in figuur).

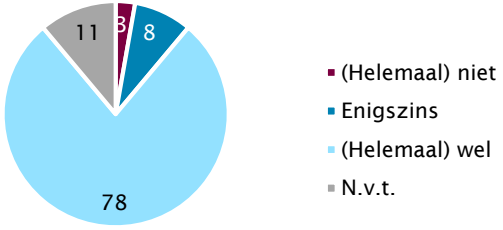
Vernieuwing in aanbod

Nieuw aanbod ontwikkelen om nieuwe leden te werven is voor de cultuurclubs erg belangrijk (73% (zeer) actief, figuur 3.11). Eerder bleek al dat clubs de komende jaren veel inzetten op ledenwerving en -behoud, en dat zij het liefste willen groeien door nieuwe leden te werven (zie figuur 3.1). Nieuwe activiteiten ontwikkelen voor specifieke doelgroepen, zoals jeugd of mensen met een beperking, staat minder hoog op de agenda. Een derde is hierin niet actief (38%) of vindt dit niet voor hun organisatie van toepassing (29%). Opvallend genoeg geven vooral de 'klassieke' verenigingen (toneel, muziek en koren) aan dat zij hierin niet actief zijn of dat dit niet van toepassing is voor hun organisatie.

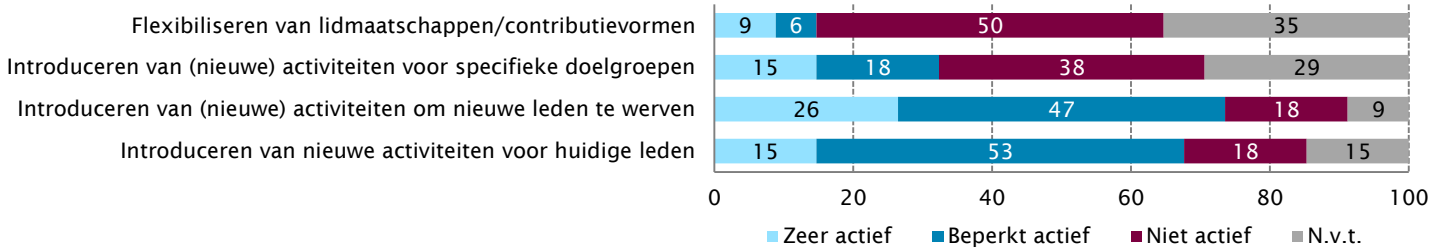
Figuur 3.9 Stelling 'wij vragen continu naar wensen en behoeften bij leden om ons aanbod te verbeteren' (% verenigingen, n=34)

Figuur 3.10 Stelling 'de opkomst bij activiteiten is hoog' (% verenigingen, n=36)

Figuur 3.11 Innovatie van activiteiten voor leden, vrijwilligers of bezoekers (% verenigingen, n=34)

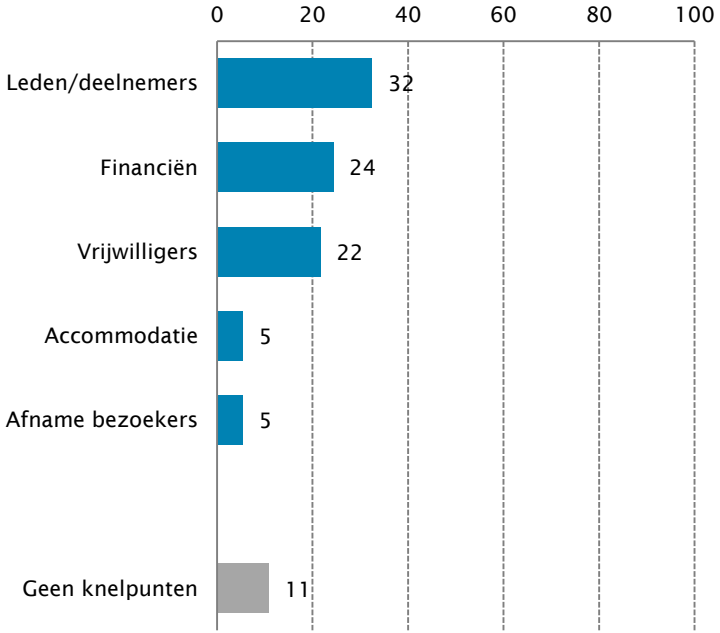
3.1 Organisatie: knelpunten

Bijna elke organisatie ervaart knelpunten (89%). Financiën en het behoud en werving van leden of deelnemers zijn de grootste knelpunten voor cultuurverenigingen (figuur 3.12). Kleine verenigingen (t/m 100 leden) hebben beduidend meer moeite met hun financiën dan grote verenigingen (niet in figuur). Over het geheel genomen zijn de knelpunten sterk verdeeld onder de diverse cultuurverenigingen.

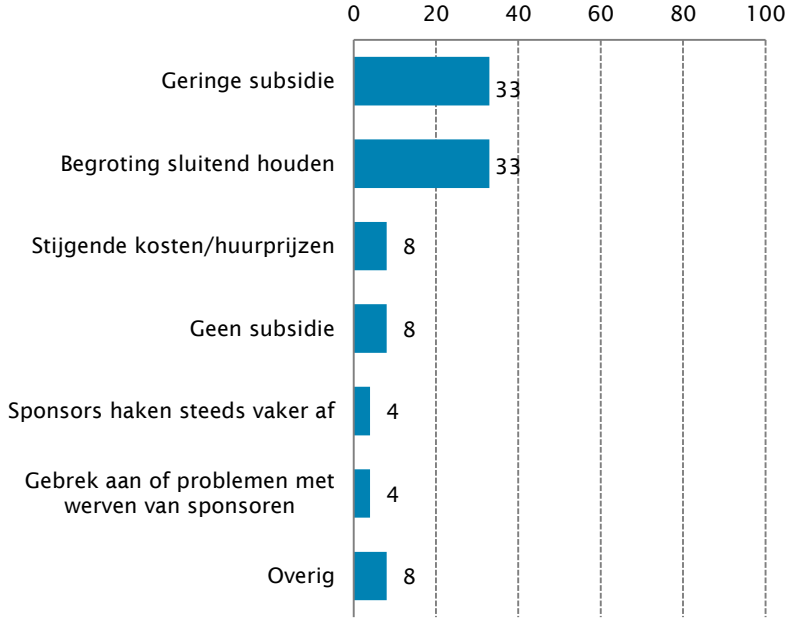
Subsidie en vergrijzing grootste knelpunten

Cultuurverenigingen hebben vooral moeite met de geringe subsidie, en (wellicht daardoor) het sluitend houden van hun begroting (8 verenigingen, figuur 3.13). Wanneer zij rondom hun leden knelpunten ervaren, dan heeft dit vooral betrekking op de vergrijzing van het ledenbestand (11 verenigingen, niet in figuur).

Figuur 3.12 Belangrijkste ervaren knelpunt naar onderwerp (% verenigingen, n=31)

Figuur 3.13 Toelichting op knelpunt financiën (% verenigingen, n=21)

3.2 Maatschappelijke oriëntatie: samenwerking

Figuur 3.14 Organisaties waar de verenigingen in het afgelopen jaar mee hebben samengewerkt (% verenigingen, n=37)

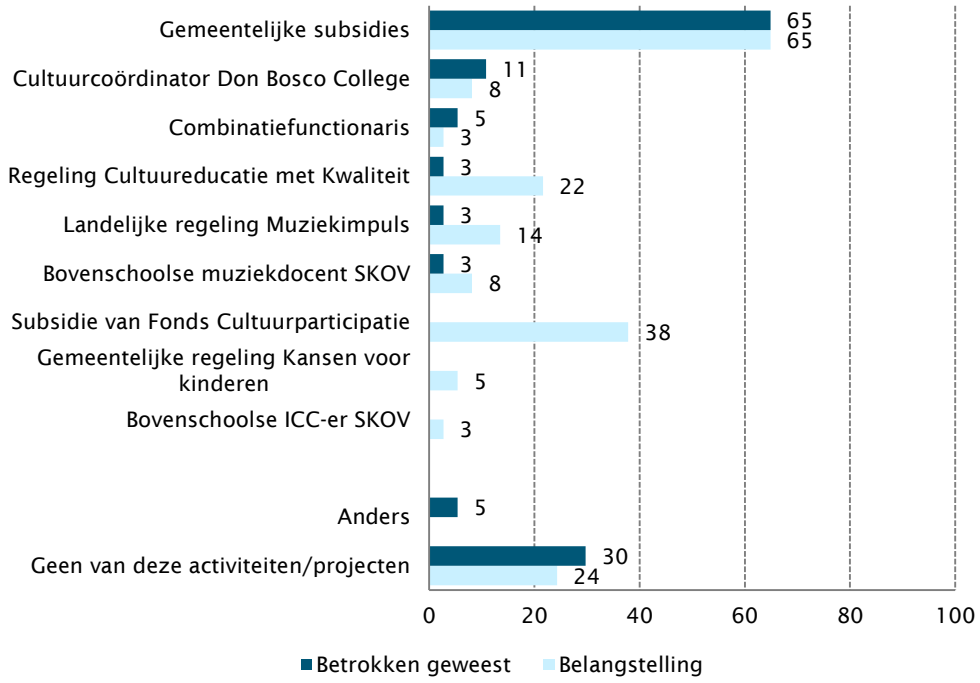
De meeste cultuurverenigingen hebben het afgelopen jaar samengewerkt met andere cultuurclubs (figuur 3.14). Dit zijn veelal soortgelijke organisaties: een toneelclub werkt met andere toneelclubs samen en hetzelfde geldt voor de muziekgezelschappen. De gemeente en het onderwijs zijn daarna de belangrijkste partijen waarmee wordt samengewerkt. De meer 'klassieke' verenigingen (toneel, koren, muziekverenigingen) werken minder vaak samen met de gemeente dan o.a. musea, culturele centra of erfgoed. Dit geldt in mindere mate ook voor onderwijs. In het algemeen werken in Edam-Volendam kleine cultuurverenigingen (≤ 100 leden) vaker met andere partijen samen dan grote clubs. Verenigingen zonder een eigen accommodatie werken iets vaker samen (88%) dan verenigingen met een eigen voorziening (82%). Wel werken verenigingen met een eigen voorziening vaker samen met de gemeente en het onderwijs.

De verenigingen die samenwerken willen vooral de relatie met de gemeente en het onderwijs intensiveren. Clubs willen de samenwerking met andere organisaties behouden. Niemand heeft de intentie om een samenwerking te beëindigen.

Een kwart van de verenigingen (27%) wil niet met meer organisaties samenwerken dan ze al doen (figuur 3.14). Drie kwart van de verenigingen (73%) wil samenwerken met organisaties waarmee ze nu nog niet samenwerken. Potentiële samenwerkingspartners zijn vooral culturele organisaties, de gemeente en het onderwijs.

3.2 Maatschappelijke oriëntatie: projecten

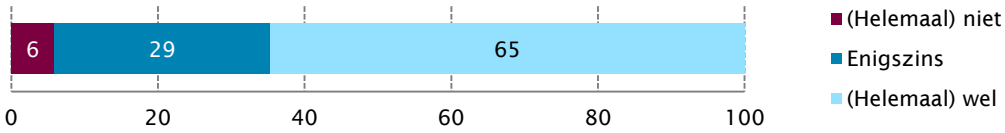
Figuur 3.15 Projecten waarmee het afgelopen jaar is samengewerkt of waarvoor belangstelling is om mee samen te werken (% verenigingen, n=37)

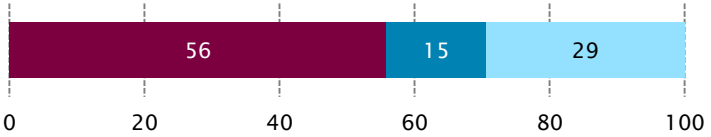
Bijna drie kwart (70%) van de verenigingen is betrokken geweest bij één of meer projecten (figuur 3.15). Deze betrokkenheid is vooral bij gemeentelijke subsidies (65%), met enige afstand gevolgd door de cultuurcoördinator (11%). Vier organisaties hebben het afgelopen jaar met deze coördinator samengewerkt. De organisaties zien wel nog veel mogelijkheden voor hun club. Veel organisaties (76%) willen wel betrokken raken bij diverse projecten. Ook hier zijn gemeentelijke subsidies het meest interessant, gevolgd door de subsidie van Fonds Cultuurparticipatie (38%) en de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (22%).

Veel organisaties zien het belang om betrokken te zijn bij andere organisaties of projecten (65%, figuur 3.16). Wanneer interne vraagstukken spelen, raadplegen zij deze organisaties echter nog weinig (44%, figuur 3.17).

Figuur 3.16 Stelling: 'samenwerking en verbinding met organisaties uit de omgeving zijn belangrijk voor het bestaansrecht van onze organisatie.' (% verenigingen, n=34)

Figuur 3.17 Stelling: 'bij het oplossen van organisatievraagstukken werken we vaak samen met externe organisaties.' (% verenigingen, n=34)

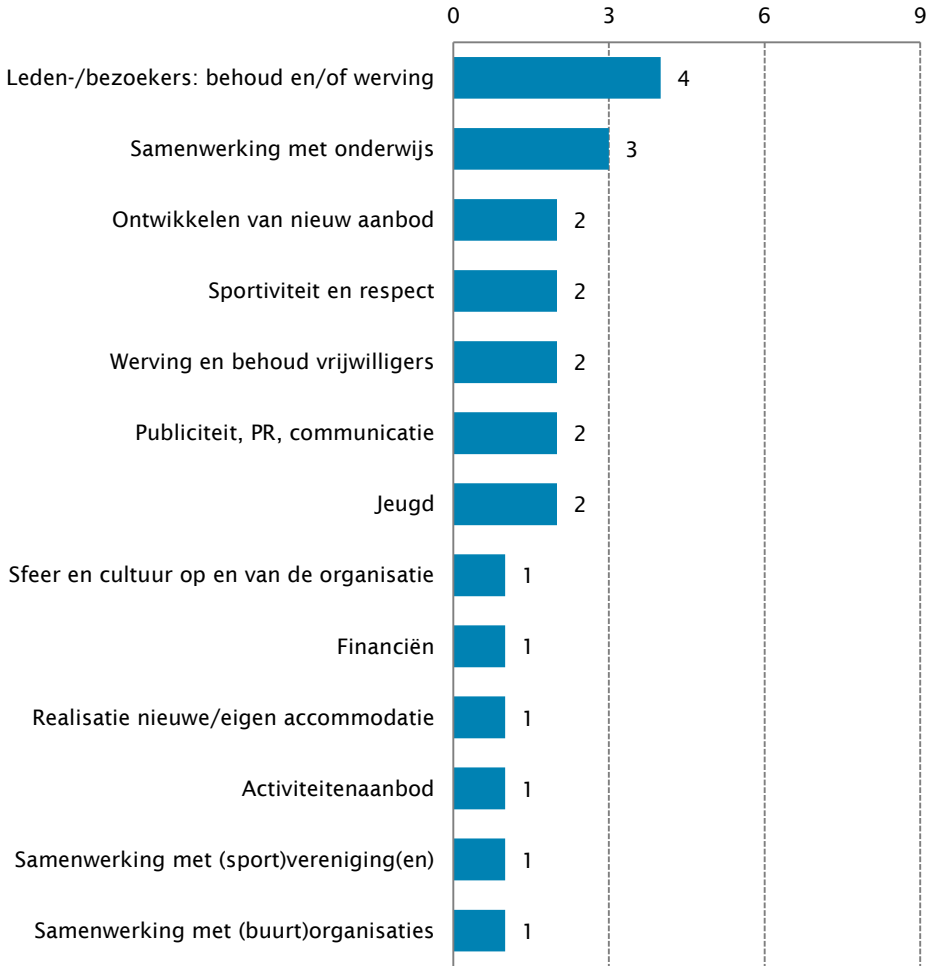

4. Commerciële sport- en cultuurorganisaties

4.1 Organisatie: beleid

Figuur 4.1 Speerpunten voor het komende jaar (aantal organisaties, n=9)

Behoud en werving leden/bezoekers belangrijkste doel

Gelijk aan sport- en cultuurverenigingen, willen ook de commerciële organisaties de komende jaren vooral inzetten op het behoud en werving van leden en bezoekers (figuur 4.1). Vier commerciële organisaties zetten hierop in. Negen tot elf organisaties hebben de verschillende vragen beantwoord. Vanwege deze geringe respons spreken wij in aantallen en niet in percentages.

Sportorganisaties hebben vooral doelen met betrekking tot samenwerking met onderwijs, jeugd en de accommodatie. Cultuurorganisaties zijn juist meer van plan om in te zetten op leden- en vrijwilligersbehoud en werving, ontwikkelen van nieuw aanbod, en publiciteit.

Veelal duidelijke missie en visie bij organisatie

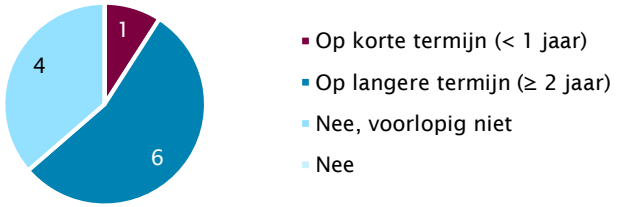
Het merendeel (6 v.d. 9) is overtuigd dat de organisatie een duidelijke missie en visie heeft waar zowel deelnemers, bezoekers, leden en commissies achter staan. Twee organisaties zijn van mening dat dit niet het geval is. De meeste organisaties peilen ook jaarlijks wat er speelt bij de leden of bezoekers (6 v.d. 9). Sportorganisaties doen dit minder dan cultuurorganisaties. De grootte van de organisatie speelt hierbij geen rol.

De opkomst bij reguliere activiteiten (zoals trainingen, voorstellingen of repetities) is bij de organisaties hoog. Drie cultuurorganisaties geven aan dat deze opkomst enigszins hoog is, bij de andere zes organisaties is deze (zeer) hoog.

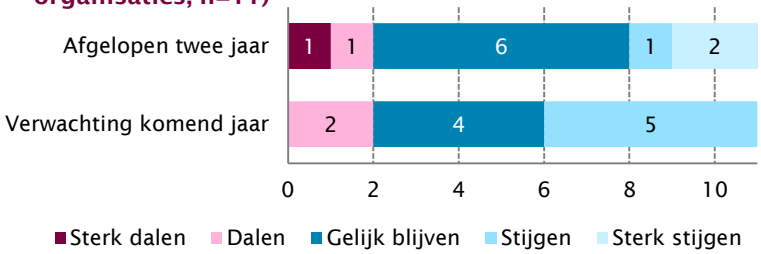
4.1 Organisatie: leden

De commerciële sport- en cultuurorganisaties in het onderzoek zijn vooral dansscholen, sportscholen, galeries/ateliers. De meesten hebben min of meer een eigen accommodatie (10 van de 11). Het aantal leden en bezoekers verschilt sterk per organisatie. De meeste organisaties hebben minder dan 500 leden/bezoekers (7 van de 11). De organisaties die meer leden/bezoekers hebben, hebben er vaak meer dan 1.000. De meesten verwachten dat dit aantal gelijk blijft of het komende jaar zelfs zal stijgen (figuur 4.3). Ondanks deze verwachting, denken zeven organisaties dat deze ontwikkeling op termijn een bedreiging voor hun organisatie kan vormen (figuur 4.2). Twee organisaties hebben een ledenstop en hebben een wachtlijst (niet in figuur). Voor bijvoorbeeld een atelier zijn dit soort zaken niet van toepassing.

Figuur 4.2 Ontwikkeling leden-/bezoekersaantal als bedreiging voor de toekomst van de organisatie (aantal organisaties, n=11)

Figuur 4.3 Ontwikkeling leden-/bezoekersaantal (aantal organisaties, n=11)

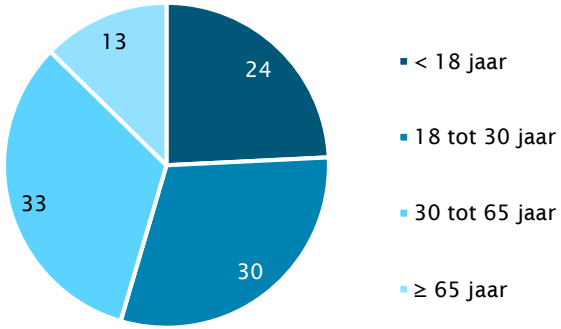
Bijna elke organisatie heeft een groeiambitie (9 v.d. 10, niet in figuur). Het werven van nieuwe leden is daarbij het grootste aandachtspunt.

Diversiteit van het ledenbestand

Vijf van de tien organisaties geven aan dat zij leden of bezoekers met een migratieachtergrond hebben. Organisaties zien dat dit aandeel de afgelopen vier jaar is toegenomen. Gemiddeld heeft 5 procent van het leden- of bezoekersaantal een migratieachtergrond. De meeste organisaties hebben (ook) leden met een beperking en/of chronische aandoening (7 van de 10). Voor grote organisaties (≥ 1.000 leden) zal het lastig zijn om een accurate schatting te geven van hun leden met een beperking of migratieachtergrond.

Negen organisaties hebben een schatting gegeven van hun ledental verdeeld naar leeftijd. Elk van hen heeft jeugdleden of -bezoekers. Het ledenbestand is bij de organisaties relatief gelijk verdeeld (figuur 4.4). Ouderen boven de 65 jaar zijn minder vertegenwoordigd bij commerciële sportorganisaties en meer vertegenwoordigd in de culturele sector (resp. 2% en 26%, n=9).

Figuur 4.4 Verdeling ledenbestand naar leeftijd (in percentages, n=9)

4.1 Organisatie: financiën en accommodatie

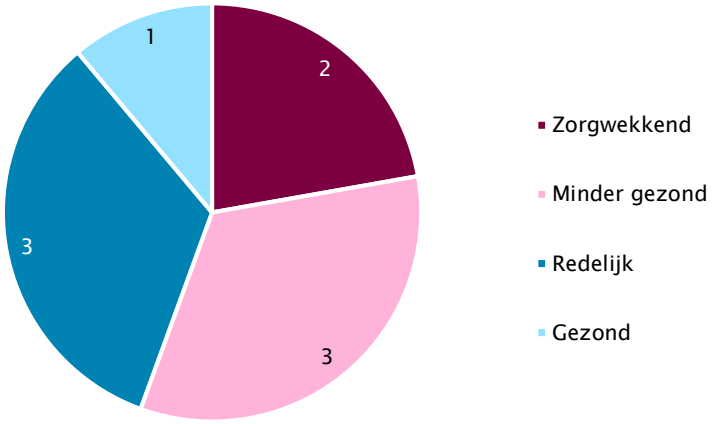
Financiën

Commerciële organisaties zijn niet altijd zeker over hun financiële positie. Meer dan de helft (5 van de 9) omschrijft deze positie als zorgwekkend of zelfs als minder gezond (figuur 4.5). De financiële positie lijkt niet samen te hangen met de sectoren sport en cultuur.

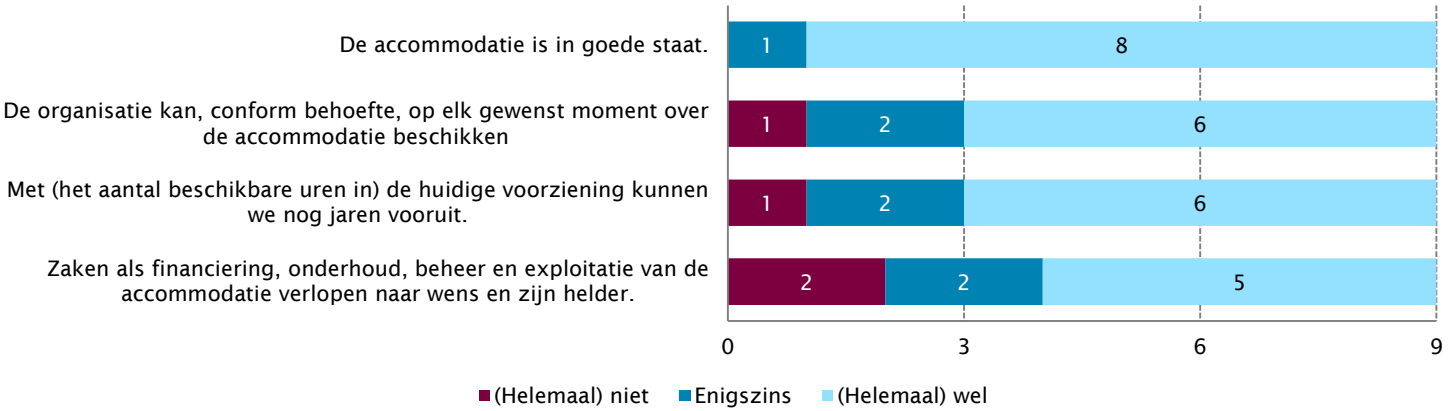
Accommodatie

In Edam-Volendam zijn de commerciële sport- en cultuurorganisaties over het algemeen (ruim) tevreden over hun accommodatie (figuur 4.6). Organisaties uit de culturele sector zijn positiever dan sportorganisaties over het op elk moment beschikken over de accommodatie (niet in figuur). Ook zijn zij iets vaker van mening dat zij nog jaren vooruit kunnen met de huidige voorziening. Deze positiviteit over de accommodatie kan mede komen omdat de organisaties deze veelal in eigen beheer hebben. Maar één organisatie heeft geen eigen accommodatie. Deze organisatie is ook iets negatiever over het beschikken over de accommodatie naar behoefte.

Figuur 4.5 Financiële positie van de organisatie (aantal organisaties, n=9)

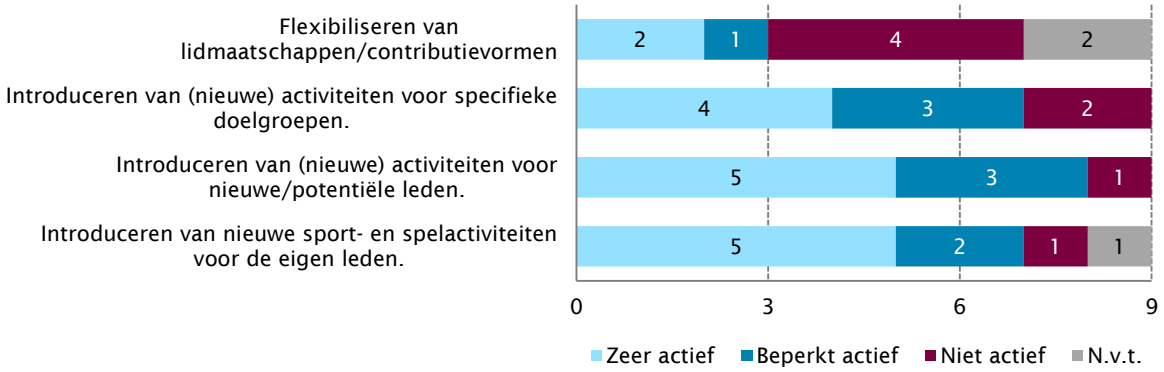

Figuur 4.6 Onderhoud en status accommodatie (aantal organisaties, n=10)

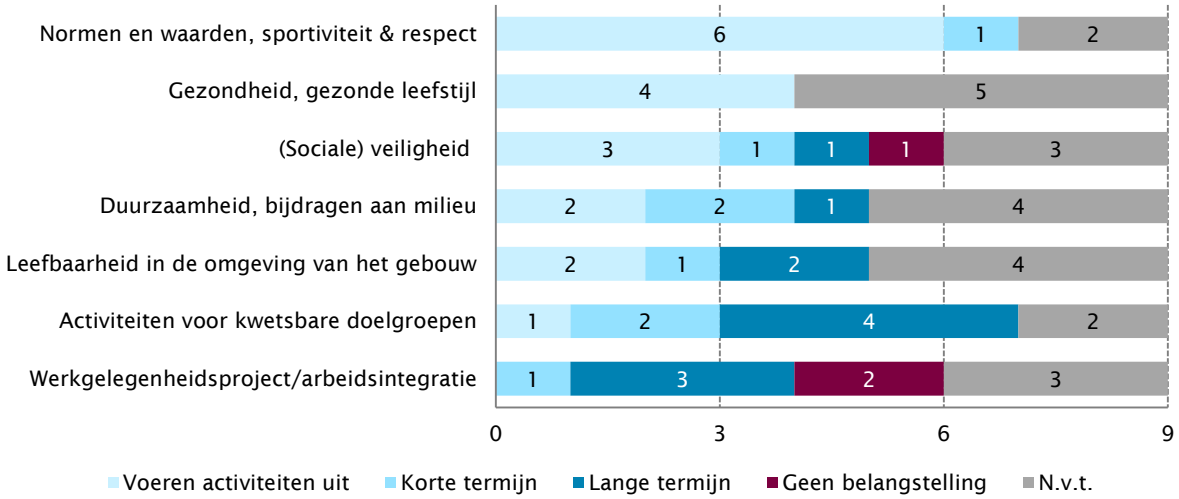

4.1 Organisatie: aanbod

Figuur 4.7 Aanbieden van activiteiten voor leden, vrijwilligers of bezoekers (aantal organisaties, n=9)

Figuur 4.8 Belangstelling voor thema's binnen de organisatie (aantal organisaties, n=9)

Vernieuwing in aanbod

Organisaties zijn het meest actief in het introduceren van (nieuwe) activiteiten voor hun eigen of voor potentiële leden (figuur 4.7). Specifieke doelgroepen hebben iets minder de aandacht, maar ook daar zijn commerciële organisaties vaak actief mee bezig. Het flexibiliseren van lidmaatschapsvormen is minder relevant voor de sport- en cultuurorganisaties.

Normen en waarden belangrijk in aanbod

De meeste organisaties voeren activiteiten uit binnen het thema 'normen en waarden' (figuur 4.8). Van de negen organisaties, zijn zes hier actief mee bezig. Trajecten rondom werkgelegenheid vinden organisaties minder aantrekkelijk, maar één organisatie heeft hier belangstelling voor op de korte termijn.

Opvallend is dat vijf organisaties aangaven dat zij zeer actief zijn met het introduceren van activiteiten voor specifieke doelgroepen (figuur 4.7). Slechts één organisatie geeft aan dat hierop activiteiten worden uitgevoerd (figuur 4.8).

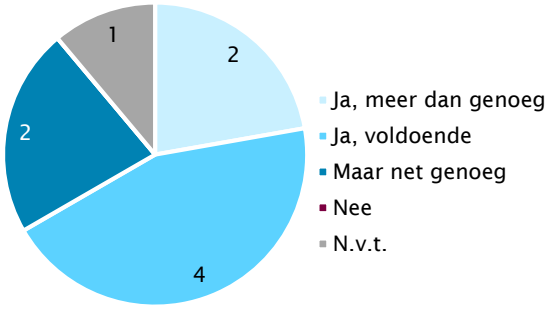
4.1 Organisatie: knelpunten

Slechts één organisatie ervaart geen knelpunten (figuur 4.9). Culturele organisaties hebben overwegend meer knelpunten op het gebied van financiën, zoals een stijging van de huurprijzen of problemen om de begroting sluitend te houden (niet in figuur). Sportorganisaties ervaren juist meer knelpunten op het gebied van accommodatie: ruimtegebrek, plannen van de gemeente, uitbreiding nieuwbouw of het niet hebben van een eigen accommodatie. Over het geheel genomen zijn de knelpunten sterk verdeeld onder de diverse commerciële organisaties.

Figuur 4.9 Ervaren knelpunten naar onderwerp (aantal organisaties, n=9)

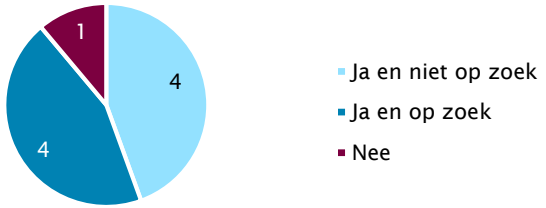

Figuur 4.10 Voldoende gekwalificeerde coaches/begeleiders (aantal organisaties, n=9)

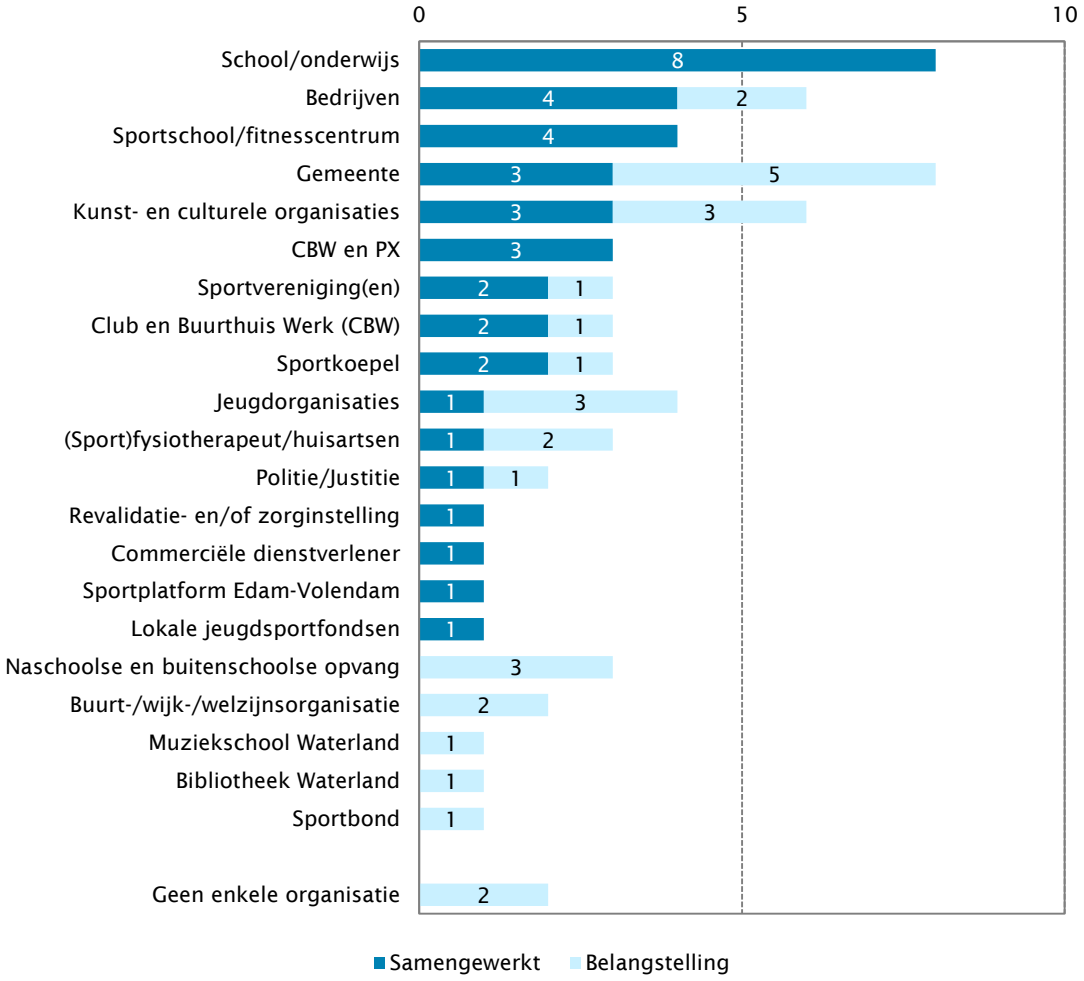
Intern leidt het hebben van voldoende (gekwalificeerde) coaches vooralsnog niet tot problemen (zie ook figuur 4.10). Bijna elke organisatie heeft voldoende medewerkers of vrijwilligers, één organisatie heeft er te weinig. Geen enkele organisatie heeft een vacature openstaan voor een cruciale functie. Eén organisatie heeft moeite om voldoende begeleiders te vinden (figuur 4.11) en bij twee organisatie kan op termijn het aantal begeleiders gaan knellen. Gemiddeld bestaat een cultuurorganisatie uit 25 vrijwilligers en twee betaalde krachten (niet in figuur). Sportorganisaties hebben minder vrijwilligers, hun kader bestaat gemiddeld uit zeven vrijwilligers en tien betaalde krachten.

Figuur 4.11 Voldoende medewerkers of vrijwilligers (aantal organisaties, n=9)

4.2 Maatschappelijke oriëntatie: samenwerking

Figuur 4.12 Organisaties waar de organisaties het afgelopen jaar mee hebben samengewerkt of mee willen samenwerken (aantal organisaties, n=11)

Elke organisatie heeft met minimaal één organisatie samengewerkt (figuur 4.12). Het meest werd samengewerkt met scholen/onderwijs (8), fitness (4) en bedrijven (4). De organisaties zijn wel vooral gericht op hun eigen sector: enkel sportorganisaties werken samen met fitnesscentra of sportverenigingen en enkel cultuurorganisaties werken samen met andere kunst- en culturele organisaties.

Geen enkele organisatie wil de komende jaren met een samenwerking stoppen. Zij willen samenwerking vooral intensiveren met scholen en bedrijven. De gemeente, kunst- en culturele organisaties, jeugdorganisaties en naschoolse en buitenschoolse opvang vinden zij de meest interessante partners om mee te gaan samenwerken. Ook hier kijken de meeste organisaties naar organisaties binnen de eigen sector.

Veel belangstelling voor lokale projecten

De organisaties zijn relatief weinig betrokken bij lokale projecten (4 v.d. 9 niet). Wanneer zij betrokken zijn, dan heeft dit veelal betrekking op subsidies of bepaalde regelingen. Wel ziet bijna elke organisatie (10 v.d. 11) kansen om bij een project betrokken te raken. Vooral (gemeentelijke) subsidies en de (gemeentelijke) regelingen zijn hiervoor in trek. Gezien de grote belangstelling voor projecten, kan het zijn dat de organisaties niet of onvoldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheden van projecten voor hun commerciële organisatie.

4.2 Maatschappelijke oriëntatie: doelgroepen

Elke commerciële sport- en cultuurorganisatie is bereid om mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking in de organisatie op te nemen (figuur 4.13). Enkelen weten niet of dit binnen hun organisatie ook mogelijk is. Dit zijn vooral sportorganisaties, waarbij wellicht meer aanpassingen nodig zijn dan bij een cultuurorganisatie, voordat deze groepen deel kunnen nemen.

Meer informatie nodig over mensen met dementie

Ouderen en statushouders zijn bij de commerciële organisaties potentiële doelgroepen. Mensen met dementie blijkt lastiger; de organisaties weten veelal niet welke concrete aanpassingen dit van hun organisatie vraagt om deze doelgroep te laten participeren. Enkelen zijn niet bereid om bepaalde doelgroepen in hun organisatie op te nemen.

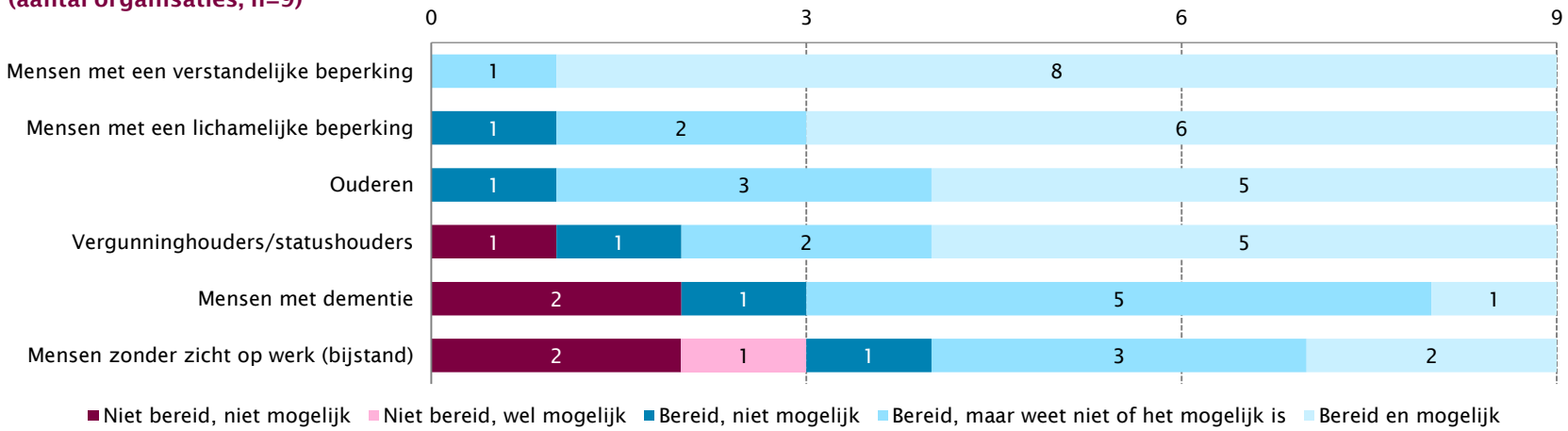
Dit zijn vooral mensen zonder zicht op werk, met dementie of statushouders.

Geld en gekwalificeerde begeleiding vaak een belemmering

Om bepaalde doelgroepen deel te laten nemen in de organisatie, hebben de organisaties vooral behoefte aan de vergoeding van hun lidmaatschap (wanneer zij dit niet kunnen betalen, zoals statushouders) en deskundige begeleiding (bijvoorbeeld bij mensen met een beperking, ouderen of met dementie). Ook is het ontbreken van een lift of het ontbreken van ervaring bij de organisatie vaak een belemmering.

Organisaties geven vaak aan dat het moeilijk is om specifieke groepen te bereiken (niet in figuur). Vier organisaties geven aan dat dit hen (helemaal) niet lukt, twee lukt dit wel (van de 9).

Figuur 4.13 Doelgroepen waar organisaties toe bereid zijn en mogelijkheden zien om hen deel te laten nemen in de organisatie (aantal organisaties, n=9)

5. Conclusie en samenvatting

Sportverenigingen

Organisatie

- Leden is voor de sportclubs het grootste knelpunt. Veel clubs hebben te maken met dalende ledenaantallen (48%). De clubs zijn bezig met het ontwikkelen van nieuw aanbod voor eigen leden of om nieuwe leden te werven (resp. 67% en 52% (zeer) actief). Werving en behoud van leden was de afgelopen vier jaar (92%) en is het komende jaar (74%) het grootste speerpunt.
- De meeste verenigingen (89%) hebben geen dringende vacatures die gevuld moeten worden.
- De sportverenigingen zijn positief over hun financiële positie (63% (zeer) gezond). Ze zijn minder positief over hun accommodatie.

Maatschappelijke oriëntatie

- Twee derde (63%) heeft belangstelling voor een veilig sportklimaat (VSK).
- De helft van de sportverenigingen heeft geen interesse in thema's als werkgelegenheid (56%), duurzaamheid (52%) of kwetsbare inwoners (48%).
- Drie kwart van de sportverenigingen (78%) onderschrijft dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben.
- Clubs zijn vooral bereid om mensen met een beperking of ouderen deel te laten nemen in de vereniging.
- De gemeente en andere sportclubs zijn de belangrijkste samenwerkingspartners. Sportclubs zijn bij projecten nog weinig betrokken, maar er is wel interesse.

Vitaliteit

- 22 procent van de sportclubs is vitaal, 33 procent is kwetsbaar.

Cultuurverenigingen

Organisatie

- De cultuurverenigingen bestaan vooral uit koren, muziekverenigingen, toneelclubs en historische en erfgoedverenigingen.
- Cultuurverenigingen zijn vooral gericht op ledenwerving en -behoud.
- De meeste cultuurverenigingen verwachten dat het ledental komend jaar gelijk blijft (84%). Een derde (38%) verwacht dat de ontwikkeling in ledental op langere termijn zal leiden tot een bedreiging van de toekomst.
- Cultuurclubs draaien op vrijwilligers en enkele betaalde krachten. Deze betaalde krachten waren gemiddeld voor 5,1 fte in dienst. 89 procent beschikt over voldoende kader.
- Een kwart (24%) van de cultuurverenigingen heeft op cruciale functies vacatures openstaan.
- Een kwart (25%) ervaart hun financiële positie als (zeer) negatief. Ruim twee derde is (zeer) tevreden over hun accommodatie.
- Nieuw aanbod om nieuwe leden te werven is belangrijk voor de cultuurclubs. Activiteiten ontwikkelen voor specifieke doelgroepen is minder van belang.
- Financiën en het behoud en werving van leden of deelnemers zijn de grootste knelpunten voor cultuurverenigingen.

Maatschappelijke oriëntatie

- De meeste cultuurverenigingen hebben het afgelopen jaar samengewerkt met andere cultuurclubs, onderwijs en de gemeente. Qua projecten zijn zij vooral betrokken bij gemeentelijke subsidies (65%). Drie kwart van de cultuurverenigingen (76%) toont interesse in diverse projecten.

5. Conclusie en samenvatting

Commerciële sport- en cultuurorganisaties

Organisatie

- De respondenten zijn vooral dansscholen, sportscholen, galeries/ateliers. Het aantal leden en bezoekers verschilt sterk per organisatie.
- Het merendeel is overtuigd dat de organisatie een duidelijke missie en visie heeft. De commerciële organisaties willen de komende jaren vooral inzetten op het behoud en werving van leden en bezoekers.
- De meeste commerciële sport- en cultuurorganisaties verwachten het komende jaar geen daling in ledental. 7 van de 11 organisaties verwachten dat op termijn de ledenontwikkeling een bedreiging voor hun organisatie kan vormen.
- Meer dan de helft van de commerciële organisaties omschrijft de financiële positie als zorgwekkend of als minder gezond.
- Normen en waarden, respect en sportiviteit zijn belangrijke thema's voor de organisaties.
- Culturele organisaties hebben overwegend meer knelpunten op het gebied van financiën, zoals een stijging van de huurprijzen of problemen om de begroting sluitend te houden. Sportorganisaties ervaren juist meer knelpunten op het gebied van accommodatie, zoals ruimtegebrek of plannen van de gemeente.

Maatschappelijke oriëntatie

- Elke organisatie werkt met andere organisaties samen. Het meest wordt samengewerkt met scholen/onderwijs (8), fitness (4) en bedrijven (4). De organisaties zijn vooral gericht op hun eigen sector (sport of cultuur).
- Elke organisatie is bereid om mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking deel te laten nemen in de organisatie. Enkelen zijn niet bereid om bepaalde doelgroepen in hun organisatie op te nemen, zoals mensen zonder zicht op werk, dementerenden of statushouders.

5. Conclusie en samenvatting

Sport- en cultuurlandschap in de gemeente Edam-Volendam

▪ Leden is voor elke vereniging of organisatie een belangrijk knelpunt (zowel sport als cultuur). Sportverenigingen hebben te maken met een sterke daling in hun ledental (48%). Deze daling wordt door cultuurverenigingen en cultuur- of sportorganisaties niet zo sterk ervaren. Desalniettemin verwachten relatief veel clubs en organisaties dat op lange termijn de toekomst van hun vereniging of organisatie in het geding kan komen.

▪ Ledenwerving en -behoud is bij elke sector en bij zowel verenigingen als organisaties het grootste speerpunt voor komend jaar. Voor culturele verenigingen is PR en communicatie ook een relatief groot speerpunt. Dit zien we niet terug bij commerciële cultuurorganisaties. Naast leden en PR is ook (nieuw) aanbod een belangrijk speerpunt om nieuwe leden te werven.

▪ Financiën lijkt vooral een knelpunt voor cultuurverenigingen en -organisaties. Zo ervaart een kwart van de cultuurverenigingen een (zeer) negatieve financiële positie, en ervaren cultuurorganisaties veel knelpunten op financiën.

▪ Accommodatie lijkt vooral een knelpunt voor sportverenigingen en -organisaties in vergelijking met cultuurverenigingen en organisaties. De helft van de sportverenigingen is overwegend positief over hun accommodatie, wat lager is dan het landelijk gemiddelde. Sportorganisaties ervaren ook veel knelpunten op het gebied van hun accommodatie, zoals ruimtegebrek.

▪ Kader is bij veel verenigingen en organisaties geen probleem. Negen op de tien van alle verenigingen en organisaties hebben voldoende kader tot hun beschikking. Bij cultuurverenigingen heeft wel een kwart van de clubs nog vacatures openstaan op cruciale functies.

▪ Cultuur- en sportorganisaties (100%) werken het vaakst met anderen samen, gevolgd door cultuurverenigingen (85%) en sportverenigingen (74%). De sport- en cultuursector werken nog weinig met elkaar samen, organisaties zoeken veelal samenwerking binnen de eigen sector. Binnen de verenigingen en commerciële organisaties is wel bereidheid om meer samen te werken met organisaties of projecten.

▪ Kennis en ervaring ontbreekt vaak nog om meer doelgroepen op te nemen in de sportvereniging en cultuur- of sportorganisatie. Deze organisaties zijn vooral bereid om ouderen of mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking op te nemen. Zij zijn minder bereid om mensen in de bijstand, dementerenden of statushouders op te nemen.

Zie bijlage B3 voor figuren waarin de diverse sport- en cultuurverenigingen en organisaties zijn samengevoegd.

Bijlage I Responsoverzicht

Sportverenigingen

Tabel BI.1 Responsanalyse sportverenigingen naar grootte vereniging

	Populatie*		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
t/m 100 leden	51	78	21	78
101 t/m 150 leden	14	22	6	22
Totaal	65	100	27	100

* Op basis van gegevens van de gemeente Edam-Volendam

Tabel B1.2 Responsanalyse sportverenigingen naar binnen-/buitensport

	Populatie		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	38	58	16	59
Binnen- en buitensport	3	5	1	4
Buitensport	24	37	10	37
Totaal	65	100	30	100

* Op basis van gegevens van de gemeente Edam-Volendam

Tabel B1.3 Sportverenigingen met een eigen accommodatie

	Aantal	Percentage
Eigen accommodatie	14	52
Geen eigen accommodatie	13	48
Totaal	27	100

Tabel B1.4 Sportverenigingen naar type sport

	Aantal	Percentage
Team	9	33
Semi-individueel	6	22
Individueel	12	44
Totaal	27	100

Bijlage I Responsoverzicht

Cultuurverenigingen

Tabel B1.5 Responsanalyse cultuurvereniging naar grootte vereniging

	Populatie*		Responsgroep*	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
t/m 100 leden	41	66	28	76
Meer dan 101 leden	21	34	9	24
Totaal	62	100	37	100

* Op basis van gegevens van de gemeente Edam-Volendam

Tabel B1.6 Cultuurverenigingen met een eigen accommodatie

	Responsgroep	
	Aantal	Percentage
Eigen accommodatie	18	49
Geen eigen accommodatie	19	51
Totaal	37	100

Tabel B1.7 Cultuurvereniging naar type (% verenigingen)

	Aantal	Percentage
Koor	12	32
Muziekvereniging	7	19
Overig (musea, cultureel centrum, festival)	5	14
Toneel	4	11
Erfgoed	3	8
Historisch	3	8
Onbekend	3	8
Totaal	37	100

Bijlage I Responsoverzicht

Commerciële sport- en cultuurorganisaties

Tabel B1.8 Responsanalyse commerciële organisaties naar sector

	Populatie*		Responsgroep*	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Sport	12	50	4	36
Cultuur	12	50	7	64
Totaal	24	100	11	100

* Op basis van gegevens van de gemeente Edam-Volendam

Tabel B1.9 Responsanalyse commerciële organisaties naar grootte

	Populatie*		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
t/m 100 leden	15	63	6	55
101 t/m 150 leden	7	29	4	36
Meer dan 150 leden	2	8	1	9
Totaal	24	100	11	100

* Op basis van gegevens van de gemeente Edam-Volendam

Bijlage II Methodiek vitaliteit

Sportverenigingen

Berekening score organisatiekracht

Organisatiekracht bestaat uit vijf criteria: beleid, leden, kader, accommodatie en financiën. Elk criterium van organisatiekracht bestaat uit vragen van de verenigingsmonitor waarop door verenigingen wordt gescoord. De verenigingen kunnen op elk criterium (beleid, leden, kader, accommodatie en financiën) maximaal 100 punten behalen. Een onvoldoende wordt gescoord wanneer een vereniging minder dan 40 procent van de punten in een criterium heeft gehaald. Een score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent, en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

De totaalscores van alle vijf criteria bepaalt de totaalscore van organisatiekracht, waardoor verenigingen op deze totaalscore maximaal 500 punten kunnen behalen. Deze totaalscore wordt vervolgens opnieuw ingedeeld in onvoldoende, matig, voldoende en goed, volgens de hierboven genoemde indeling.

Berekening score maatschappelijke oriëntatie

De maatschappelijke oriëntatie bestaat uit twee criteria: maatschappelijke intentie en maatschappelijke activiteit. Maatschappelijke activiteit staat voor de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen: wat ondernemen en organiseren verenigingen in het kader van een bredere maatschappelijke oriëntatie? Maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol: zijn verenigingen van plan een bredere maatschappelijke oriëntatie op zich te nemen? Verenigingen kunnen op het criterium maatschappelijk actief maximaal 100 punten en op het criterium maatschappelijke intentie maximaal 70 punten behalen. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40 procent van de punten in een criterium heeft gehaald. Een score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

De scores op de beide criteria bepalen de uiteindelijke totaalscore op de index maatschappelijke oriëntatie. Dit betekent dat verenigingen maximaal 170 punten kunnen behalen. Deze totaalscore wordt vervolgens ingedeeld in dezelfde indeling van onvoldoende, matig, voldoende en goed.

Toelichting totaalscores

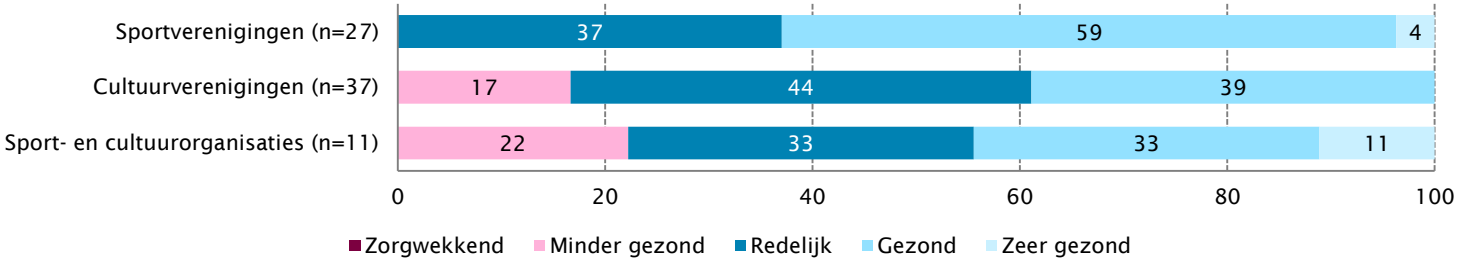
De totaalscores van zowel organisatiekracht als maatschappelijke oriëntatie zijn een optelsom van de onderliggende criteria. Dit betekent dat een vereniging die een onvoldoende op de totale organisatiekracht haalt, niet per definitie op elk criterium een onvoldoende heeft behaald. Een vereniging kan drie keer een onvoldoende, één keer een voldoende en een keer een goed hebben gescoord.

Gemiddelde scores

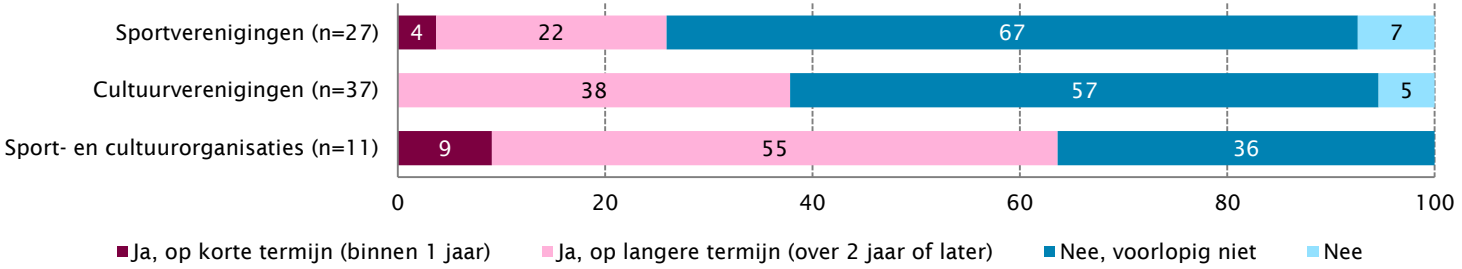
De gemiddelde score staat voor het gemiddelde aandeel op het maximaal te behalen punten. De gemiddelde score kan worden vergeleken met het geven van een cijfer: een gemiddelde score van 75 betekent dat verenigingen gemiddeld een cijfer van 7,5 scoren op dat criterium en daarmee een voldoende behalen (> 8 is een 'goed'). De gemiddelde score kan aanvullend werken bij de interpretatie van de scores.

Bijlage III Figuren

Figuur B3.1 Financiële positie van de vereniging/organisatie (% verenigingen/organisaties)

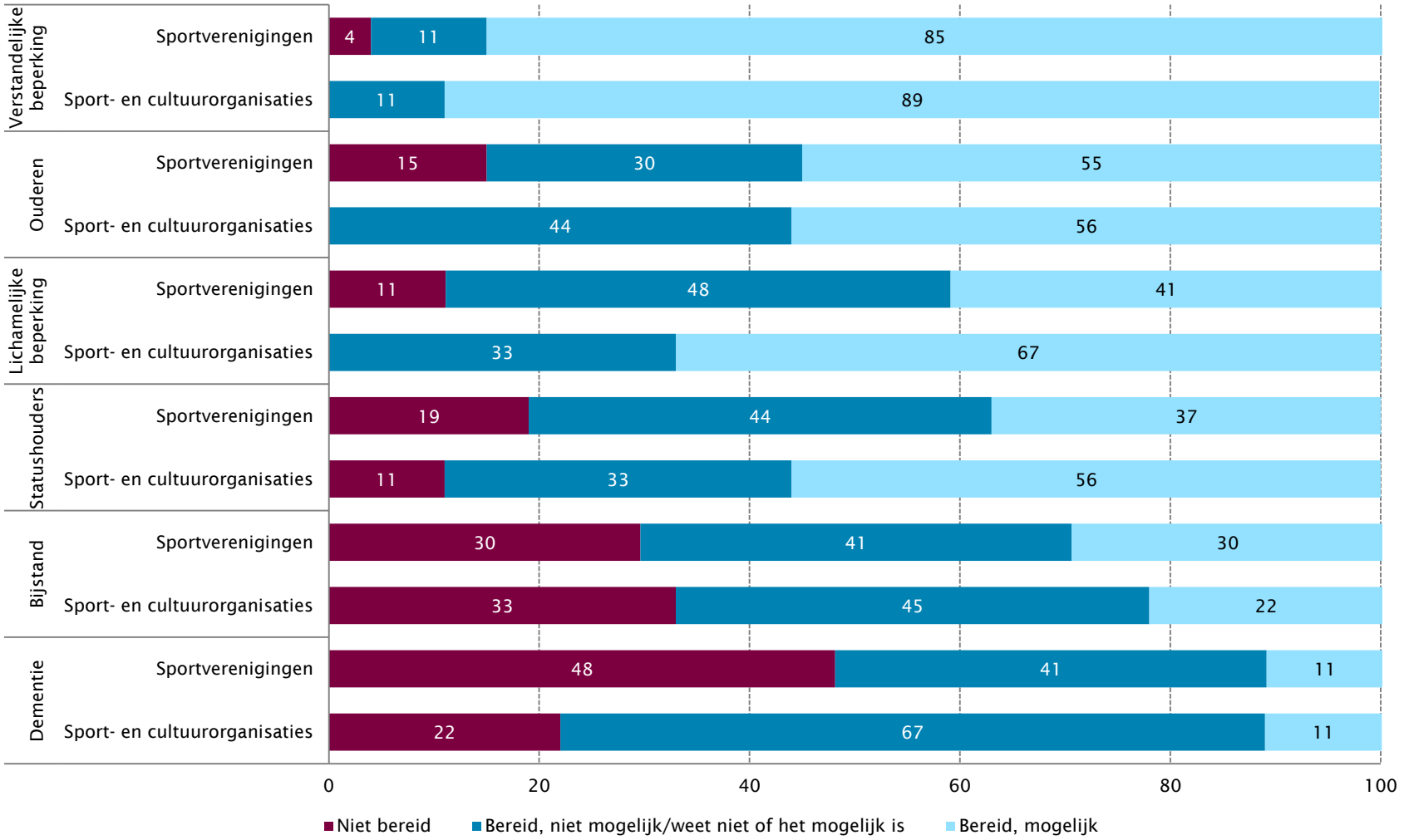

Figuur B3.2 Ontwikkeling ledental als bedreiging voor de vereniging/organisatie (% verenigingen/organisaties)

Bijlage III Figuren

Figuur B3.3 Bereidheid om kwetsbare doelgroepen op te nemen (% organisaties, sportverenigingen n=27; commercieel n=9)

www.mulierinstituut.nl

@mulierinstituut

(030) 721 02 20

mulier instituut

© Mulier Instituut